

السلام عليك يا عين الله الناظرة

حرم و حيا

آية الله عیدتی کربلانی

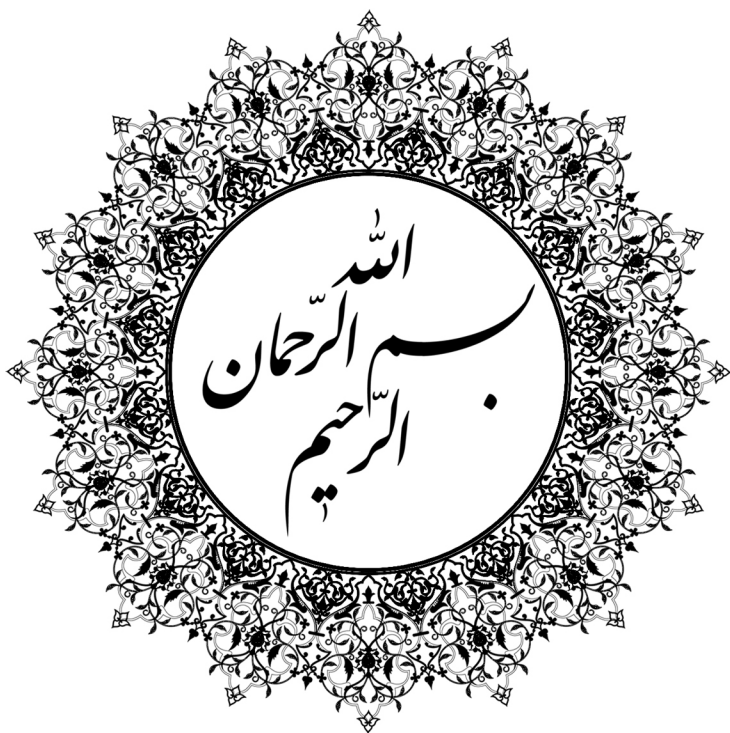
حریم و حیا

آیۃ اللہ حیدر تربتی کربلائی[ؒ]

حریم و حیا (ما و نگاه مولا)
آیت الله حیدر تربیتی کربلائی
نسخه پیش چاپ ویرایش دوم 1391

تمامی حقوق برای مؤلف محفوظ است

E-mail: zabihe.ale.mohammad@gmail.com
شماره تماس: 09137004612

نوشته‌ای که پیش رو دارید، مجموعه‌ای از آیات قرآن و احادیث دربار
حضرات معصومین علیهم السلام در رابطه با موضوع حیا و حریم شاهدان
و گواهان حق بر اعمال ما است، باشد که عالم را حریم خدا و گواهان
او بدانیم و آن را آلوده به گناه و غفلت نکنیم.

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين وصلى الله على محمد وآله الطاهرين
ولعنة الله على أعدائهم اجمعين.

حیا از ابزارهای بازدارنده از انجام کارهای زشت و ناپسند بوده و محرّکی جهت انجام اعمال شایسته و پسندیده می باشد. حفظ حریم‌ها بسیار سازنده است که به دنبال آن امنیّت در جامعه حاکم می شود. امنیّتی که فرد و جامعه او را در بر می گیرد. ناپسندها را به نیستی سوق می دهد، ریشه فساد را خشکانده و جهل و فقر را کنار می زند.

این امر آنجا درخشش بیشتری می یابد که نتایج نابودگر بی حیایی عنوان و برّسی شوند: تکرار ناشایست‌ها و جهالت‌ها، زیر پا نهاده شدن حرمت‌ها، از میان رفتن خردورزی، نادیده گرفته شدن علم،

شکل گرفتن روابط جنسی نامشروع، زوال امنیّت اخلاقی، نوشیدن مست‌کننده‌ها، انجام آنچه که انسان را از انسانیّت، دور می‌کند و مرگ عواطف انسانی و تمام خوبی‌ها و ... .

و در نهایت رسیدن به اعتقاد کثیف اباحی‌گری که انجام هر کاری را حلال و مجاز می‌شمرد. البتّه اوّلین اتّفاقی که در این میان رخ می‌دهد این است: نادیده گرفته شدن حرمت خدا و آنچه و آنکه به او متّصل است.

حیا، حکومتی فراگیر دارد. امّا افراد مختلف و اعتقادهای گوناگون محدوده این حکومت را متفاوت بیان می‌کنند. البتّه بدیهی است که همواره بهترین گزینه، خداوند است و انسان آگاه تنها او را برمی‌گزیند.

امیرالمؤمنین علیه السّلام به فرزندشان امام حسن علیه السّلام ضمن وصیّت‌هایی فرمودند: ... وَ الْحَيَاءُ سَبَبٌ إِلَى كُلِّ حَمِيلٍ ...^۱ - ... حیا سبب انجام هر (کار) زیبایی است.

امام جعفر صادق علیه السّلام فرمودند: الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ^۲ - حیا بخشی از ایمان است و ایمان در بهشت است (بنابراین شخص با حیا در بهشت است).

و فرمودند: لَا إِيْمَانَ لِمَنْ لَا حَيَاءَ لَهُ - ایمان ندارد کسی که حیا ندارد.^۳

و فرمودند: مَنْ خَلَا بِذَنْبٍ فَرَأَى اللَّهَ تَعَالَى ذِكْرُهُ فِيهِ وَاسْتَحْيَا مِنَ الْحَفْظَةِ غَفَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ جَمِيعَ ذُنُوبِهِ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ ذُنُوبِ الثَّقَلَيْنِ^۱ - کسی که به قصد ارتکاب گناهی خلوت گزیند، سپس در آن حال خداوند تعالی ذکره را مشرف و مطلع بر خود بیابد و از فرشتگان محافظ و مراقب خود حیا کرده و آن گناه را ترک کند، خداوند عزوجل تمام گناهان او را، اگر چه برابر با گناه جن و انس باشد، می آمرزد.

و چنانچه انسان حرمت خدا را نگه ندارد، از که می خواهد حیا کند و از چه می خواهد بپرهیزد؟ اگر نافرمانی خدا را رها نکند، کدامین کار ناپسند را می خواهد رها کند؟ و چه کسی دیگر برای او اهمّیت خواهد داشت؟

و مجمع لذّات عمیق و ریشه دار و اصیل و ماندگار و هدف از آفرینش جن و انس - که همان معرفت خداوند و پیامبر و امامان معصوم است^۱ را رها کرده و خود را از رسیدن به آن محروم

۱- (۵۱) - سورة ذاریات: آیه ۵۷: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ -

و جن و انس را جز برای اینکه مرا عبادت کنند، نیافریدم﴾. علل الشرائع: ۹/1

ب ۹ ح 1- ... حضرت امام جعفر صادق علیه السّلام فرمودند: امام حسین علیه السّلام به اصحاب خود فرمودند: أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ جَلَّ ذِكْرُهُ مَا خَلَقَ الْعِبَادَ إِلَّا لِيَعْرِفُوهُ، فَإِذَا عَرَفُوهُ عَبَدُوهُ، فَإِذَا عَبَدُوهُ اسْتَغْنَوْا بِعِبَادَتِهِ عَنِ

می‌کند.

خداوند، پیامبر اکرم و امامان معصوم صلی الله علیه و سلم در تمام لحظه‌ها، بر تمام کارهای انسان نظارت دارند. نظارتی همه جانبه که تمامی ابعاد را در بر می‌گیرد. این مقامی بسیار والا از جانب خداوند برای پیامبر و اهل بیت است و چنانچه آن گونه که شایسته است، شناخته شود، انسان می‌تواند با یادآوری آن، همواره، در خلوت و جلوت، خود را در محضر پیامبر و اهل بیت صلوات الله علیهم ببیند و از انجام کارهای ناشایست حیا کند.

نکته والا تر اینکه با احساس حضور در محضر اهل بیت و نظارت ایشان بر اعمال، قوی تر از دیدن هر بیننده ای، دیگر هیچ خلوتی برای آلوده شدن به گناه ندارد.

کسی برای گناه کردن خلوت را بر می‌گزیند که به حضور و نظارت پوسته حجت‌های الهی، ایمان نداشته باشد. مثلاً سستی در ایمان

عِبَادَةٌ مِّنْ سِوَاهُ - ای مردم! همانا خداوند جلّ ذکره بندگان را نیافرید جز برای اینکه او را بشناسند، و آن گاه که او را شناختند، او را عبادت کنند. آن گاه که او را پرستیدند، از پرستش غیر او بی نیاز شوند. شخصی به ایشان عرض کرد: ای فرزند رسول خدا! پدر و مادرم به فدای شما، شناخت خدا، چیست؟ فرمود: مَعْرِفَةُ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ إِمَامُهُمُ الَّذِي يَجِبُ عَلَيْهِمْ طَاعَتُهُ - شناخت اهل هر زمان نسبت به امام که اطاعت از او بر آنان واجب شده است.

سبب می‌شود فرد با قرار گرفتن در خلوت، به سوی گناهان جنسی کشیده شود در حالی که اگر به حضور اولیاء خداوند و نظارت آنان بر کارهایش ایمان داشته باشد، برای او انجام چنین کاری در حضور آنان، شرم آور خواهد بود.

و این تنها یک نمونه و به عنوان نمونه آورده شد و گرنه هر رفتار ناشایستی، هر زمان و در هر مکان که انجام شود، از نظرگاه حجت‌های الهی پنهان نیست. و آنان شاهد و ناظر اعمال هستند.

علاوه بر آن قانون محبت چنین است که برای جلب رضایت و خشنودی محبوب، تلاش کنیم و زمانی که در محضر او هستیم، از اینکه او را به هر نحوی بیازاریم، پرهیزیم. پیامبر با نظاره بر اعمال ناپسند ما، آزرده خاطر می‌شوند و امام صادق علیه السلام می‌فرماید: *مَعَاشِرَ الشَّيْعَةِ! كُونُوا لَنَا زَيْنًا وَلَا تَكُونُوا عَلَيْنَا شَيْنًا...*^۵

ای شیعیان! (با انجام کارهای پسندیده) برای ما سبب زینت باشید و (با انجام کارهای ناپسند) سبب آبروریزی ما نباشید. ...

بنابراین نباید با انجام کارهایی که ایشان را می‌آزارد، آنان را از خود برنجانیم. و این قانون محبت است. در زیر مجموعه این بحث، عنوانی دیگر وجود دارد: آنان که در انتظار مصلح و موعود الهی هستند، خود صالح‌اند. و بایسته آن است که منتظر خود را به منتظر نزدیک سازد.

اینکه خداوند در کلام خود، قرآن کریم، ما را از این موضوع که خودش و پیامبرش و امامان معصوم، گواه اعمال ما هستند، آگاه می‌کند، بسیار مهم است و از اینجا به مقصود خداوند از این بیان پی می‌بریم و این موضوع در تربیت ما نقشی اساسی ایفا می‌کند. و این گونه است که توجّه به این نظارت، ایمنی بخش و بازدارنده از گناه است. رؤیت و شهود ولیّ معصوم و عرضه اعمال به ایشان و اطلاع ما از این واقعیت، خود مدرسه تربیت انسان‌های برجسته و شایسته است. و در این هنگام، خلوت خیالی به حضور حقیقی تبدیل می‌شود.

البته این حضور به مراتب ارزشمندتر و مؤثرتر از حضور فرشتگان خواهد بود و هرچه در این زمینه درک بیشتری داشته باشیم، قطعاً اثر بازدارندگی آن از گناه، بیشتر خواهد بود.

اما راه دیگری نیز وجود دارد که اهمّیت دادن به این نظارت را بیشتر می‌کند و آن درک جایگاه و منزلت‌های شاهدان است. اینکه آنان کیستند و نزد خداوند چه مقامی دارند.

نکته دیگر اینکه نظارت‌ها متفاوت هستند و نظارت الهی مقدّم بر وجود و در حین و نیت و معنای عمل است ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾ خداوند، به خیانت چشم‌ها و اسرار دل‌ها آگاه است. و نظارت حجّت‌های الهی نیز با عنایت خداوند تبارک و تعالی به

همین گونه است. اما نظارت فرشتگان محدود است، چنانچه در دعای معروف به «دعای کمیل» چنین آمده: ... وَكُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيَّ مِنْ وَرَائِهِمْ وَالشَّاهِدَ لِمَا خَفِيَ عَنْهُمْ...^۷ - (خداوندا) خودت نیز (علاوه بر فرشتگان) مراقب من بودی و گواه اعمالی بودی که از ایشان پنهان می ماند. ...

و در آخر با به وجود آمدن چنین اعتقادی، و با این زمزمه که من پیرو و شیعه اهل بیت هستم و تحت نظارت دقیق و هوشمندانه برترین انسان ها می باشم، دست و دل و زبان به آن سو می رود که چه کنم تا امامم را خشنود ساخته و او را برای عملی نمودن هدف خلقت، یاری نمایم.

اینک به بررسی موضوع نظارت گواهان الهی از دیدگاه قرآن و عترت، می پردازیم. لازم به ذکر است که نکاتی را که در پایان احادیث یادآور شده ایم، تمامی نکات موجود در متن احادیث نبوده و مطمئناً جای بسی تأمل برای خوانندگان محترم دارد.

آیه نخست

﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ اِلٰى
عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (ای پیامبر!) به
ایشان بگو: هر آنچه می‌خواهید انجام دهید، خداوند و پیامبرش و
مؤمنان بی‌درنگ آنچه را انجام می‌دهید، می‌بینند و زود است که به
سوی (خداوند که) دانا به نهان و عیان است، بازگردانده شوید، پس
او شما را بدان چه انجام دادید، آگاه خواهد نمود.^۱

بیان حضرت باقر العلوم علیه السلام

محمد بن مسلم گوید: از امام محمد باقر علیه السلام درباره اعمال
پرسیدم که آیا بر پیامبر عرضه می‌شود؟ حضرت فرمودند: مَا فِيهِ
شَكٌّ. در این مورد هیچ شکّی وجود ندارد. به ایشان عرضه داشتم:

۱- (9) سوره توبه: آیه 105.

آیا شما این سخن خداوند تعالی که می‌فرماید: ﴿إِعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ را دیده اید؟ (دلیلتان این آیه است؟)، حضرت فرمودند: إِنَّهُمْ شُهُودُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ^۱ همانا اینان، (پیامبر و مؤمنان) گواهان خداوند بر روی زمین هستند.

نکات: 1- هیچ شکی وجود ندارد که اعمال بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می‌شود.

2- «مؤمنان»، از جانب خداوند گواه بر بندگان هستند.

برید بن معاویه عجلای گوید: خدمت امام محمد باقر علیه السلام عرضه داشتم: (مقصود خداوند از این آیه چیست؟) ﴿إِعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾، امام فرمودند: مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَمُوتَ وَلَا كَافِرٍ فَيُوضَعُ فِي قَبْرِهِ حَتَّى يُعْرَضَ عَمَلُهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَهَلُمَّ جَبًّا إِلَى آخِرٍ مَنْ فَرَضَ اللَّهُ طَاعَتَهُ عَلَى الْعِبَادِ^۲ هیچ مؤمن و هیچ کافری نیست که بمیرد و در قبر گزارده شود مگر اینکه عملش بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و حضرت علی علیه السلام و تمامی امامان معصوم که خداوند اطاعتشان را بر مردم واجب کرده است، عرضه شود.

نکات: 1- اعمال بندگان، آن هنگام که درون قبر گزارده شوند، بر پیامبر و تمامی امامان معصوم صلی الله علیهم و سلم، عرضه می‌شود.

2- این نوع از عرضه اعمال، به صورت عمومی انجام شده و شامل حال مؤمنان و کافران می شود.

3- اطاعت از امامان، از جانب الله تعالی، واجب شده است.
امام محمد باقر علیه السلام درباره این آیه ﴿فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ فرمودند: هُوَ وَاللَّهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ - به خدا قسم! (مقصود از «المؤمنون» در این آیه) علی بن ابی طالب علیه السلام است.

نکات: 1- از مصادیق «مؤمنون» در این آیه، امیرالمؤمنین علیه السلام هستند.

2- امام محمد باقر علیه السلام در این مورد، سوگند به خدا یاد می کنند.

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى نَبِيِّكُمْ كُلِّ عَشِيَّةٍ الْخَمِيسِ فَلْيَسْتَحْيِ أَحَدُكُمْ أَنْ يَعْضُ عَلَى نَبِيِّهِ الْعَمَلَ الْقَبِيحَ - اعمال بندگان عصر هر روز پنج شنبه بر پیامبر شما ارائه می شود، بنابراین بایسته است که هر یک از شما از اینکه بر پیامبرش کار زشتی را ارائه دهد، شرم داشته باشد.

نکات: 1- روز پنج شنبه، هنگام عصر، اعمال بندگان بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود.

2- هر کسی باید از اینکه کار زشتی را به پیامبر صلی الله

علیه و آله و سلم ارائه دهد، شرم داشته باشد.

آیه در بیان حضرت امام جعفر صادق علیه السلام

محمد بن مسلم از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که حضرت درباره آیه ﴿اعْمَلُوا فَسِيرَى اللَّهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ﴾ فرمودند: إِنَّ لِلَّهِ شَاهِدًا فِي أَرْضِهِ وَإِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ^{۱۲}. همانا خداوند از جانب خویش بر روی زمین، شاهی دارد و به درستی که عملکرد بندگان بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می‌شود.

نکات: 1- خداوند تعالی، همواره از جانب خویش، بر روی زمین شاهی دارد.

2- اعمال بندگان، بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می‌شود.

یحیی بن مساور از امام جعفر صادق علیه السلام نقل نموده و می‌گوید: به حضرت عرض کردم: درباره امیرالمؤمنین علیه السلام برای من حدیثی بفرمایید. فرمودند: اُشْرَحَ لَكَ أَمْ أَجْمَعُهُ؟ - آیا می‌خواهی آن را برای تو شرح دهم یا خلاصه کرده و جمع نمایم؟ عرض کردم: البته آن را برایم خلاصه بفرمایید. حضرت فرمودند: عَلَيَّ بَابُ هُدًى مَنْ تَقَدَّمَ كَانَ كَافِرًا، وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ كَانَ كَافِرًا - همانا علی، در هدایت (تنها راه منجر به هدایت) است، آنکه از او پیشی

گیرد، کافر است و هرکه از او به هر نوعی سرپیچی نماید، کافر است. به حضرت عرضه داشتم: برایم بیشتر بفرمایید. فرمودند: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نُصِبَ مِنْبَرٌ عَنْ يَمِينِ الْعَرْشِ لَهُ أَرْبَعٌ وَعِشْرُونَ مِرْقَاةً فَيَأْتِي عَلِيٌّ وَبِيَدِهِ اللِّوَاءُ حَتَّى [يَرْتَقِيهِ وَ] يَرْكَبُهُ وَيُعْرَضَ الْخَلْقُ عَلَيْهِ، فَمَنْ عَرَفَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ أَنْكَرَهُ دَخَلَ النَّارَ- چون روز قیامت شود، منبری در سمت راست عرش قرار داده شود که بیست و چهار پله دارد. در این هنگام علی علیه السّلام در حالی که پرچم (حمد) را در دست دارد، می آید؛ تا اینکه پرچم را بالا برده و بر منبر بالا رود و آفریدگان بر او عرضه می شوند. هر آن کس را که او به معرفت و ولایت بشناسد، وارد بهشت شود و معرفت و ولایت هر آن کس را که انکار کند، وارد آتش می شود. راوی گوید: به حضرت عرضه داشتم: از قرآن برایم دلیل بیاورید؟ فرمودند: نَعَمْ، مَا يَقُولُ فِي هَذِهِ الْآيَةِ، يَقُولُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ، هُوَ وَاللَّهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ^{۱۳}- بله، (دلیل بر آنچه) این آیه می گوید، آن است که خداوند تبارک و تعالی می فرماید: ﴿فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾، به خدا سوگند! (مقصود خداوند از مؤمنون در این آیه) او علی بن ابی طالب علیه السّلام است.

نکات: 1- تنها ورودگاه مسیر هدایت، مولا امیرالمؤمنین علی

علیه السّلام هستند. یعنی شرط ورود به مسیر هدایت، ایمان به امامت و ولایت مولا امیرالمؤمنین علیه السّلام است.

2- چنانچه کسی به هر نوعی از ایشان پیشی بگیرد یا سرپیچی کند، کافر است.

3- در روز قیامت، مولا امیرالمؤمنین علیه السّلام با حالتی مخصوص وارد محشر می‌شوند و شرایطی ویژه برای ایشان وجود خواهد داشت.

4- امیرالمؤمنین علیه السّلام، از آنجا که بر اعمال شاهد و ناظر هستند، از میان آفریدگان، آن کسانی را که استحقاق بهشت دارند، به آنجا می‌فرستند و لایقان آتش را نیز به جهنّم رهنمون می‌شوند.

5- از مصادیق «مؤمنون» در آیه، وجود مقدّس امیرالمؤمنین علیه السّلام هستند.

حضرت امام جعفر صادق علیه السّلام فرمودند: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نُسِبَ مِنْبَرٌ عَنِ يَمِينِ الْعَرْشِ لَهُ أَرْبَعٌ وَعِشْرُونَ مِرْقَاةً وَيَجِيءُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَبِيَدِهِ لَوَاءُ الْحَمْدِ فَيَرْتَقِيهِ وَيَرْكَبُهُ (وَيَعْلُوهُ)^۴ وَ يُعْرَضُ الْخَلَائِقُ عَلَيْهِ فَمَنْ عَرَفَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ أَنْكَرَهُ دَخَلَ النَّارَ، وَ تَفْسِيرُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: ﴿قُلْ اْعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ قَالَ: هُوَ وَ اللَّهِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ

عَلَيْهِ السَّلَام^{۱۵} - چون روز قیامت فرا رسد، منبری از سمت راستِ عرش که بیست و چهار پله دارد، قرار داده می‌شود. و علی بن ابی طالب علیه السَّلَام در حالی که پرچم حمد را در دست دارد، وارد عرصه محشر می‌شود. سپس از آن (منبر) بالا می‌رود. در این حال، مخلوقات به او عرضه می‌شوند. هر آن کس را که او، به معرفت و ولایت بشناسد، وارد بهشت می‌شود و هرکس که او معرفت و ولایتش را انکار کند، وارد آتش می‌شود. و تفسیر این جریان در قرآن وجود دارد: ﴿قُلِ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ حضرت فرمودند: به خدا سوگند (مقصود خداوند از مؤمنون) او، امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السَّلَام است.

نکات: این حدیث مانند حدیث پیشین است.

ابی بصیر گوید: خدمت امام جعفر صادق علیه السَّلَام عرضه داشتم: این سخن خدای متعال: ﴿اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ گفتم: «مؤمنون» چه کسانی هستند؟ حضرت فرمودند: مَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ إِلَّا صَاحِبَك؟^{۱۶} - سزاوار است چه کسی باشد جز صاحب تو؟ (مقصود حضرت از صاحب، امام هر زمان است).

نکات: شایسته‌ترین برای شاهد بودن و برترین فرد «مؤمنون»

در آیه، امام معصوم در هر زمان است.

امام جعفر صادق علیه السَّلَام درباره این سخن خداوند تبارک و

تعالی ﴿اعْمَلُوا فَمَا يَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ فرمودند: هُوَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَالْأَيُّمَةُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ تُعَرِّضُ عَلَيْهِمُ أَعْمَالُ الْعِبَادِ كُلِّ خَمِيسٍ^{۱۷} - او (مقصود از «رسوله») پیامبر خدا صَلَّى الله عليه و آله و سلم و (مقصود از «مؤمنون») امامان معصوم عليهم السلام هستند که عملکرد بندگان هر پنج شنبه به آنان عرضه می شود.

نکات: 1- مقصود از «مؤمنون»، پیامبر خدا و امامان معصوم هستند.

2- اعمال بندگان، هر پنج شنبه، به ایشان عرضه می شود. در خبری آمده است که: إِنَّ الْأَعْمَالَ تُعَرِّضُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي كُلِّ إِثْنَيْنِ وَخَمِيسٍ فَيَعْلَمُهَا وَكَذَلِكَ تُعَرِّضُ عَلَى الْأَيُّمَةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ فَيَعْرِفُونَهَا وَهُمْ الْمَعْنِيُّونَ بِقَوْلِهِ: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ﴾^{۱۸} - اعمال در هر دوشنبه و هر پنج شنبه بر پیامبر صَلَّى الله عليه و آله و سلم عرضه می شود؛ از این رو پیامبر از اعمال آگاه می شوند و همچنین بر ائمه عرضه می شوند و از این رو آنان به اعمال آگاهی می یابند. و مقصود خداوند از «مؤمنون»، ائمه هستند.

نکات: 1- اعمال بندگان، هر دوشنبه و پنج شنبه، به پیامبر و اهل بیت عرضه می شود و نسبت به اعمال، آگاهی کامل دارند.

2- مقصود از «المؤمنون»، پیامبر و امامان معصوم هستند.

شیعیان روایت کرده اند: **إِنَّ أَعْمَالَ الْأُمَّةِ تُعْرَضُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي كُلِّ يَوْمٍ الْاِثْنَيْنِ وَخَمِيسٍ فَيَعْرِفُهَا وَكَذَلِكَ تُعْرَضُ عَلَى الْأَئِمَّةِ الْقَائِمِينَ مَقَامَهُ وَهُمْ الْمَغْنِيُّونَ بِقَوْلِهِ: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ﴾^{۱۹}** - اعمال امت مسلمان در هر روز دوشنبه و پنج شنبه بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود و از این رو پیامبر به اعمال آگاهی دارند. و بر امامان، که قائم مقامان پیامبر هستند، نیز عرضه می شود. و مقصود خداوند از «مؤمنون»، امامان هستند.

نکات: 1- زمان عرضه اعمال، دوشنبه و پنج شنبه هر هفته است.

2- اعمال بر پیامبر و امامان معصوم عرضه می شود.

3- مقصود از «مؤمنون» در آیه، امامان معصوم هستند.

زید شحام گوید: از امام علیه السلام درباره اعمال مسلمانان پرسیدم. حضرت فرمودند: **مَا مِنْ صَبَاحٍ يَمْضِي إِلَّا وَهِيَ تُعْرَضُ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ أَعْمَالُ هَذِهِ الْأُمَّةِ^{۲۰}** - هیچ صبح گاهی نمی گذرد جز اینکه اعمال مسلمانان بر پیامبر خدا عرضه می شود.

نکات: زمان عرضه اعمال بر پیامبر خدا، هر بامداد است.

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: **إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كُلَّ صَبَاحٍ أَبْرَارَهَا وَفُجَّارَهَا فَاحْذَرُوا فَلَيْسَتْ حَيٌّ أَحَدُكُمْ أَنْ يُعْرَضَ عَلَى نَبِيِّهِ الْعَمَلُ الْقَبِيحُ^{۲۱}** - همانا

هر صبح‌گاه اعمال خوب و بد بندگان به پیامبر خدا صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ و آله و سَلَّمَ عرضه می‌شود، پس پرهیزید. بایسته است که هرکدام از شما از اینکه بر پیامبرش کار زشتی را ارائه کند، شرم داشته باشد.

نکات: 1- اعمال نیک و بد، همه عرضه می‌شوند.

2- اعمال، بر پیامبر عرضه می‌شود.

3- زمان عرضه اعمال، هر بامداد است.

4- باید از آزدن پیامبر با انجام اعمال نادرست، پرهیز نمود.

5- شرم از پیامبر، بازدارنده از انجام کارهای زشت است.

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: **إِنَّ أَعْمَالَ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ و آله و سَلَّمَ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ و آله و سَلَّمَ فِي كُلِّ خَمِيسٍ فَلَيْسَتْ خِيَّ أَحَدُكُمْ مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ و آله و سَلَّمَ أَنْ تُعْرَضَ عَلَیْهِ الْقَبِيحُ**^{۲۲}. همانا اعمال امت حضرت محمد صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ و آله و سَلَّمَ هر پنج شنبه بر پیامبر خدا صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ و آله و سَلَّمَ عرضه می‌شود. بنابراین هر کدام از شما، باید از پیامبر شرم داشته باشد از اینکه بر ایشان کار زشتی را ارائه دهد.

نکات: 1- اعمال مسلمانان، بر پیامبر عرضه می‌شود.

2- پنج شنبه هر هفته عرضه اعمال انجام می‌گردد.

3- همه باید از ارائه کارهای ناپسند به پیامبر، شرم کنند.

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: **إِنَّ الْأَعْمَالَ تُعْرَضُ عَلَيَّ فِي**

كُلَّ خَمِيسٍ فَإِذَا كَانَ الْهَلَالُ أَكْمَلَتْ، فَإِذَا كَانَ النِّصْفُ مِنْ شَعْبَانَ عَرَضَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثُمَّ يُنْسَخُ فِي الذِّكْرِ الْحَكِيمِ^{۲۳} - همانا اعمال هر پنج شنبه بر من عرضه می شود. آن هنگام که آخر ماه شد، تمام اعمال ماه، یک جا به صورت کامل، بر من عرضه می شود. آن هنگام که نیمه شعبان شود، اعمال بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امیرالمؤمنین علی علیه السلام عرضه می شود. سپس در ذکر حکیم ثبت می شود.

نکات: 1- هر پنج شنبه، اعمال بر امام معصوم زمان، عرضه می شود.

2- آخر هر ماه اعمال ماهانه، یک جا بر امام معصوم زمان عرضه می شود.

3- در نیمه شعبان هر سال، تمامی اعمال سالانه، به خاتم انبیاء پیامبر اسلام و سید اوصیاء امیرالمؤمنین عرضه می شود.

4- پس از آن اعمال یک جا در ذکر حکیم ثبت می شوند.

امام جعفر صادق علیه السلام درباره این کلام خدا: ﴿قُلْ اَعْمَلُوا فَمَا يَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ فرمود: الْمُؤْمِنُونَ هَاهُنَا الْأَئِمَّةُ الطَّاهِرُونَ (الطَّاهِرَةُ)^{۲۴} عَلَيْهِمُ السَّلَامُ - مقصود از «مؤمنون» در این آیه، ائمه طاهرين عليهم السلام هستند.

نکات: 1- مقصود از «مؤمنون» در آیه ائمه طاهرين هستند.

2- کسی که مدّعی است که معتقد و پیرو امامان طاهر است؛

خود نباید از گناهان و زشتی‌ها و کثروی‌ها، پاک باشد؟

به حضرت امام صادق علیه السّلام عرضه داشتم: اباخطاب می‌گفت:

«اعمالِ اُمّتِ پیامبر، هر پنج‌شنبه بر پیامبر خدا صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ عرضه می‌شود».

حضرت فرمودند: لَيْسَ هُوَ هَكَذَا وَلَكِنَّ رَسُولَ

اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ تُعْرَضُ عَلَیْهِ اَعْمَالُ هَذِهِ الْاُمَّةِ كُلِّ صَبَاحٍ

اَبْرَارُهَا وَفُجَّارُهَا فَاحْذَرُوا، وَهُوَ قَوْلُ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿اعْمَلُوا فَيَسِيرَی

اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾^{۲۶} - چنین نیست و لكن اعمال این

اُمّت، هر صبح‌گاه بر پیامبر خدا صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ عرضه

می‌شود، خوبی‌های آن و بدی‌های آن. بنابراین برحذر باشید. و این

همان سخن خداوند عزّوجل است: ﴿اعْمَلُوا فَيَسِيرَی اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَ

رَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾.

نکات: 1- کلام غیر محرّف پیامبر خدا را باید از امامان معصوم

دریافت کرد.

2- اعمال اُمّت در بامداد هر روز، بر پیامبر عرضه می‌شود.

3- اعمال خوب و بد عرضه می‌شود.

4- از آزدن پیامبر با اعمال زشت، باید پرهیز کرد.

روایت شده است که: أَنَّ اَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ وَعَلَى الْاَئِمَّةِ عَلَیْهِمُ السَّلَامُ كُلَّ یَوْمٍ اَبْرَارِهَا وَفُجَّارِهَا

فَاحْذَرُوا وَ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ: ﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾^{۲۷} - خوبی ها و بدی های اعمال بندگان هر روز صبح بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه علیهم السلام عرضه می شود، بنابراین بر حذر باشید. و این همان سخن خداوند عز و جل است ﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾.

نکات: 1- به یقین، اعمال بندگان به پیامبر و امامان معصوم علیهم السلام عرضه می شود.

2- زمان عرضه اعمال هر روز است.

3- باید از عرضه اعمال ناشایست به آنان حذر کرد.

ابو بصیر از امام جعفر صادق علیه السلام نقل می کند که حضرت فرمودند: تَعْرِضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ أَعْمَالُ الْعِبَادِ كُلِّ صَبَاحٍ أَبْرَارِهَا وَ فُجَّارِهَا فَاحْذَرُوا، وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ: ﴿إِعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾^{۲۸} - هر روز صبح خوبی و بدی اعمال بندگان بر پیامبر خدا عرضه می شود. بنابراین بر حذر باشید. و این همان سخن خداوند است: ﴿إِعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾.

سپس حضرت سکوت فرمودند.

نکات: 1- اعمال بر پیامبر عرضه می شود.

2- هر بامداد عرضه می شود.

3- اعمال خوب و بد عرضه می شود.

4- باید حذر کرد از اینکه ... .

عبدالرحمان بن کثیر از امام صادق علیه السلام درباره این کلام خدا
 ﴿قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ پرسید،
 فرمودند: هُمُ الْأَئِمَّةُ تُعْرَضُ عَلَيْهِمْ أَعْمَالُ الْعِبَادِ كُلَّ يَوْمٍ إِلَى يَوْمِ
 الْقِيَامَةِ^{۲۹} - آنان (مقصود خداوند از «مؤمنون») ائمه هستند که اعمال
 بندگان هر روز تا روز قیامت بر آنان عرضه می شود.

نکات: 1- مقصود از «مؤمنون» در آیه، امامان معصوم هستند.

2- مسئول نظارت بر اعمال مردم، امامان معصوم هستند.

3- زمان عرضه به آنان، هر روز است.

4- پایان زمان عرضه اعمال به ایشان، روز قیامت است.

5- تا روز قیامت، نظام امامت امامان معصوم و گواه بودن

آنان از جانب خداوند، ادامه خواهد داشت.

يعقوب بن شعيب ميثمی گوید: از امام جعفر صادق علیه السلام
 درباره این سخن خداوند عزوجل ﴿قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَ
 رَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ پرسیدم، حضرت فرمودند: هُمُ الْأَئِمَّةُ^{۳۰} - آنان
 (مقصود از «مؤمنون») ائمه هستند.

نکات: مقصود خداوند از واژه «مؤمنون» در این حدیث و دو

حدیث پس از آن، امامان معصوم، بیان شده اند.

برید عجلی گوید: نزد امام جعفر صادق علیه السلام بودم. از

حضرت درباره این سخن خدا که می فرماید ﴿قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ پرسیدم. حضرت فرمود: اَيَّانَا عَنْىٓۚ- مقصود خداوند (از «مؤمنون») ما هستیم.

بیان حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام

محمد بن فضیل از حضرت امام علی الرضا علیه السلام نقل می کند که از حضرت درباره این سخن خداوند تبارک و تعالی ﴿قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ پرسیدم، حضرت فرمودند: يُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اَعْمَالُ اُمَّتِهِ كُلِّ صَبَاحٍ اَبْرَارِهَا وَفُجَّارِهَا فَاحْذَرُوا^{۳۲}- خوبی ها و بدی های اعمال مسلمانان هر صبح گاه به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می شود. بنابراین بر حذر باشید.

نکات: 1- امام رضا علیه السلام موضوع عرضه اعمال بر

پیامبر خدا را برگرفته از آیه کریمه، اعلام می کنند.

۲- از «سین» در کلمه «فَسَيَرَى اللّٰهُ» چنین استفاده می کنند که هر بامداد اعمال بر پیامبر، عرضه می شود.

۳- اعمال نیکو و ناپسند، همه عرضه می شوند.

۴- امام رضا علیه السلام نیز می فرمایند بر حذر باشید.

۵- نکات این حدیث و سه حدیث بعد از آن، همسان است.

احمد بن عمیر از امام علی الرضا علیه السلام نقل می کند که از

حضرت درباره این سخن خدای عزوجل ﴿اعْمَلُوا فَيَسِيرَ اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ پرسیده شد، حضرت فرمودند: إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلهِ كُلَّ صَبَاحٍ أَبْرَارَهَا وَ فَجَارَهَا فَاحْذَرُوا^{۳۳} - همانا خوبی‌ها و بدی‌های اعمال بندگان هر صبح‌گاه بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می‌شود. بنابراین بر حذر باشید.

حسن بن علی الوشاء گوید: شنیدم حضرت امام رضا علیه السلام می‌فرمودند: إِنَّ الْأَعْمَالَ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلهِ وَ سَلَّمَ أَبْرَارَهَا وَ فَجَارَهَا^{۳۴} - همانا خوبی‌ها و بدی‌های اعمال بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می‌شود.

مسلم گوید: از امام درباره این سخن خداوند عزوجل پرسیدم: ﴿اعْمَلُوا فَيَسِيرَ اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ حضرت فرمودند: أَعْمَالُ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلهِ وَ سَلَّمَ بَرُّهَا وَ فَاجِرُهَا^{۳۵} - نیکی و بدی کارها بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم عرضه می‌شود.

عبدالله بن ابان زیّات که کنیه عبدالرضا داشت، گوید: به امام رضا علیه السلام عرضه داشتم: خداوند را برای من و خانواده‌ام بخوانید. (به من و خانواده‌ام دعا کنید). حضرت فرمودند: أَوْ لَسْتُ أَفْعَلُ؟! وَ اللَّهُ إِنَّ أَعْمَالَكُمْ لَتُعْرَضُ عَلَيَّ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ - آیا من چنین نمی‌کنم؟

به خدا سوگند! همانا اعمال شما هر روز و شب بر من عرضه می‌شود. این بیان حضرت نزد من شگفت و عظیم آمد؛ از این رو حضرت فرمودند: **أَمَا تَقْرَأُ كِتَابَ اللَّهِ ﴿قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾؟^{۳۶}** آیا کتاب خدا را نخوانده‌ای **﴿قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾**؟!؟

نکات: 1- دعای امام رئوف، پیروان نیکوکار و خاندان آنان را فرا می‌گیرد.

2- مسأله عرض اعمال، چنان یقینی است که امام رضا علیه السلام قسم جلالت به ذات باری تعالی می‌خورند.

3- زمان عرضه اعمال به امام معصوم زمان، هر روز و شب است.

4- «فاء» در کلمه «فَسَيَرَى» نشان دهنده فوریت در اطلاع یافتن است.

محمد بن فضیل از حضرت امام رضا علیه السلام نقل می‌کند که حضرت درباره این آیه **﴿قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾** فرمود: **نَحْنُ هُمْ^{۳۷}** ما («مؤمنون») هستیم.

نکات: «مؤمنون» در آیه کریمه، امامان معصوم هستند.

آیه های دوم و سوم

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ای پیامبر! همانا ما تو را شاهد و بشارت دهنده و ترساننده (از نافرمانی و عذاب) فرستادیم.^۱

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ما تو را شاهد و بشارت دهنده و ترساننده فرستادیم.^۲

بیان صادق آل محمد صلوات الله و سلامه علیهم

سماعه گوید: از امام جعفر صادق علیه السلام شنیدم که به مردی می فرمود: مَا لَكُمْ تَسْؤُونَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ؟ - شما را چه می شود که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را آزار

۱- (33) سوره احزاب: آیه 46

۲- (48) سوره فتح: آیه 9

می‌دهید؟! آن مرد به حضرت عرضه داشت: فدایت شوم! چگونه آن حضرت را می‌آزاریم؟ حضرت فرمود: **أَمَّا تَعْلَمُونَ أَنَّ أَعْمَالَكُمْ تُعْرَضُ عَلَيْهِ فَإِذَا رَأَى فِيهَا مَعْصِيَةً (لِلَّهِ) ^{۳۸} سَاءَ ذَلِكَ؟! فَلَا تَسْؤُوا رَسُولَ اللَّهِ وَ سُرُّوهُ ^{۳۹}** - مگر نمی‌دانید که اعمال شما به آن حضرت عرضه می‌شود. از این رو چون در آن (یک) نافرمانی خدا را مشاهده فرماید، آن گناه حضرت را می‌آزارد. بنابراین رسول خدا را آزار ندهید و ایشان را شادمان کنید.

نکات: 1- پیامبر از اعمال زشت ما، آزرده خاطر می‌شوند و ایشان پس از شهادت نیز از بابت اعمال امت نگران اند.

2- کارهای ناپسند ما، توانایی آزرده شدن ایشان و کارهای پسندیده ما توانایی خشنود کردن ایشان را دارد.

3- مبدا کارهایی انجام دهیم که موجب اذیت ایشان شود: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا﴾ همانا کسانی که خدا و پیامبرش را می‌آزارند خداوند آنان را در دنیا و آخرت لعنت فرموده و برای آنان عذابی بسیار خوارکننده آماده ساخته است. ﴿۱﴾

4- امام را امر به خشنود کردن پیامبر، با انجام کارهای پسندیده می‌فرماید.

آیه های چهارم و پنجم

﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ - و زمین با نور مربی اش روشن خواهد شد و کتاب (گزارش مکتوب اعمال) نهاده شود و پیامبران و گواهان آورده شوند و میان آنان (مردم) به حق داوری شود در حالی که به آنان ظلم نشود.^۱

﴿...يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا...﴾ - هرکس که مشیت خداوند اقتضا کند، به راه راست هدایت فرماید و همان طور، (طبق مشیت الهی) شما (رهروان صراط مستقیم) را، امتی وسط (عدالت پیشه) قرار دادیم، تا گواهان بر مردم باشید و پیامبر گواه بر

شما باشد... ﴿۱﴾.

بیان خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله و سلم

سلمان از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در مورد کسانی که خداوند درباره آنان می فرماید ﴿لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾، پرسید. حضرت فرمودند: هُمْ ثَلَاثَةُ عَشَرَ رَجُلًا خَاصَّةً، أَنَا وَ أَخِي عَلِيٌّ وَ أَحَدُ عَشَرَ مِنْ وَلَدِهِ ۱- آنان تنها سیزده مرد هستند، من و برادرم علی و یازده تن از فرزندان او.

نکات: گواهان بر مردم، منحصر در چهارده معصوم است.

بیان مولی الموحّدين امیر المؤمنین علیه السلام

سلیم بن قیس گوید: شنیدم حضرت علی بن ابی طالب علیه السلام فرمود: ... فَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ الشَّاهِدُ عَلَيْنَا وَ نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَ حُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ، وَ نَحْنُ الَّذِينَ عَنِ اللَّهِ بِقَوْلِهِ ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾، فَلِكُلِّ زَمَانٍ مِنَّا إِمَامٌ شَاهِدٌ عَلَى أَهْلِ زَمَانِهِ... ۲- ... پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بر ما (امامان) گواه است و ما گواهان خداوند بر بندگان او و حجّت خداوند در زمین هستیم و ما همان مقصود خداوند از این کلام او هستیم ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾.

بنابراین برای هر زمان، گواهی از ما اهل بیت بر اهل زمان خودش، وجود دارد... .

سلیم بن قیس هلالی از حضرت علی علیه السلام نقل می‌کند که فرمودند: **إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِيَّانَا عَنْهُ بِقَوْلِهِ ﴿لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾، فَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شَاهِدٌ عَلَيْنَا وَنَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَحُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ، وَنَحْنُ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ جَلَّ اسْمُهُ فِيهِمْ: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾^{۲۱}؛ همانا خدای متعال ما را در این آیه قصد نموده است ﴿لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾. بدین جهت پیامبر خدا گواه بر ما (اهل بیت) است و ما گواهان خداوند بر مخلوقات او و حجت او در زمین هستیم. و ما همان کسانی هستیم که خداوند جلّ اسمہ درباره آنان فرموده است ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾.**

نکات: ۱- گواه الهی بر امامان معصوم، پیامبر خداست.

۲- گواه و حجت خداوند بر مردم، حضرات ائمه معصومین هستند.

۳- تمامی امت مقصود آیه نیستند بلکه منحصر در امامان منصوب از جانب خداوند است.

- ۴- هیچ زمانی خالی از گواه از جانب خداوند متعال نیست.
- ۵- همچنانکه ائمه طاهرين بر جهانيان گواه هستند، پیامبر نیز بر آنان گواه است.

بیان حضرت امام زین العابدین علیه السلام

امام زین العابدین علیه السلام درباره «شهداء» در آیه: ﴿لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾، فرمود: نَحْنُ هُمْ^{۴۲} - (مقصود از شهداء، گواهان) ما اهل بیت هستیم.

نکات: مصداق «شهداء» در آیه کریمه، ائمه معرفی شده اند.

بیان حضرت امام محمد باقر علیه السلام

امام محمد باقر علیه السلام درباره این کلام خدای متعال ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾، فرمودند: مِنَّا شَهِيدٌ عَلَى كُلِّ زَمَانٍ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فِي زَمَانِهِ وَالحَسَنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي زَمَانِهِ وَالحُسَيْنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي زَمَانِهِ وَكُلُّ مَنْ يَدْعُو مِنَّا إِلَى أَمْرِ اللَّهِ تَعَالَى^{۴۳} - از ما اهل بیت بر هر زمان، شهید و گواهی وجود دارد. علی بن ابی طالب علیه السلام در زمان خودش، گواه بر اهل زمان خود، و امام حسن و امام حسین علیهما السلام و هریک از ما اهل بیت که دعوت به امر خداوند متعال کند (امام از جانب خداوند باشد)، در زمان خود، شهید و گواه است.

نکات: ۱- مراد از «شهداء» امامان منصوب و معصوم، هستند.

۲- هیچ زمانی، خالی از معصوم - که گواه بر اعمال مخلوقات باشد- نیست.

امام محمد باقر علیه السلام درباره آیه ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ فرمودند: عَدْلًا. اُمّت وسط، یعنی عدل (اعتدال گر و عدالت پیشه)، ﴿لِيَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾، الْأَيْمَةُ - مقصود از آن (گواهان) امامان هستند، ﴿وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾؟ قال: عَلَى الْأَيْمَةِ - و مقصود از «علیکم»، یعنی (پیامبر) بر امامان گواه است.

نکات: اضافه بر نکات حدیث قبل، مقصود از «اُمّت وسط» اُمّت عدالت پیشه است.

امام باقر علیه السلام درباره «شهداء» در آیه ﴿لَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾، فرمودند: نَحْنُ هُمْ^{۴۶} - (شهداء، گواهان) ما اهل بیت هستیم.

نکات: مصداق «شهداء» در آیه کریمه، امامان معصوم معرفی شده‌اند.

عن بريد بن معاوية العجلي، عن أبي جعفر عليه السلام قال قلت له: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾؟ قال: نَحْنُ الْأُمَّةُ الْوَسْطَى، وَ نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَ حُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ.^{۴۷}

عن بريد العجلي قال: سألت أبا جعفر عليه السلام عن قول الله تبارك و تعالی ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ

عَلَيْكُمْ شَهِيداً؟ قَالَ: نَحْنُ أُمَّةُ الْوَسْطِ، وَ نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَ حُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ.^{۴۸}

عن بريد بن معاوية قال: قلت لأبي جعفر عليه السلام قول الله تعالى: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ قال: نَحْنُ الْأُيُومَةُ الْوَسْطُ، وَ نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَ حُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ.^{۴۹}

بريد بن معاويه می گوید: از امام باقر علیه السلام درباره «شهداء» (گواهان) در این فرمایش خداوند متعال: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾، پرسیدم، حضرت فرمودند: مقصود از آن (امت وسط) ما (امامان) هستیم. و ما گواهان خداوند بر آفریدگانش و حجت های او در زمین هستیم.

بیان امام جعفر صادق علیه السلام

ابو بصیر از امام صادق علیه السلام درباره «شهداء» در آیه ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ نقل می کند که حضرت فرمودند: نَحْنُ الْأُيُومَةُ الْوَسْطُ، وَ نَحْنُ شُهَدَاؤُهُ عَلَى خَلْقِهِ، وَ حُجَّتُهُ فِي أَرْضِهِ^{۵۰} - امت وسط، ما هستیم و گواهان خداوند بر آفریدگانش و حجت او در زمین، ما هستیم.

برید عجلی گوید: از امام صادق علیه السلام درباره کلام خدای عز و جل ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ پرسیدم، فرمود: نَحْنُ الْأُيُومَةُ الْوَسْطُ وَ

نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَ حُجَّجُهُ فِي أَرْضِهِ...^{۵۱} - اَمّت و سَط ، ما هستیم و ما گواهان خداوند بر آفریدگان او و حجت های او در زمین هستیم... .

نکات: نکته قابل توجه در پنج حدیث گذشته این است که گروه عدالت پیشه و گواه بر خلق و حجت های الهی در زمین، تنها حضرات معصومین هستند.

ابوبصیر از امام صادق علیه السلام درباره «شهداء» در آیه ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ﴾ نقل می کند که فرمودند: نَحْنُ الشُّهَدَاءُ عَلَى النَّاسِ بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ وَ مَا ضَيَعُوا مِنْهُ^{۵۲} - ما هستیم گواهان (خداوند) بر مردم به آنچه که از حلال و حرام نزد آنان است (انجام می دهند) و آنچه را که از آن ضایع نموده اند (حرمت آن را نگه نداشته اند).

نکات: مقصود از «شهداء» در آیه کریمه، امامان معصوم می باشند که همان گواهان خداوند هستند بر حلال و حرامی که نزد مردم است و آنچه را که از آن ضایع نموده اند.

عمر بن حنظله گوید: از امام صادق علیه السلام درباره شهداء در آیه ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا﴾، پرسیدم، حضرت فرمودند: هُمُ الْأَئِمَّةُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ^{۵۳} - آنان (شهداء) امامان هستند.

ولی الله عین الله است

ابوبکر حضرمی گوید: امام صادق علیه السّلام به من فرمودند: **يَا أَبَا بَكْرٍ! مَا يَخْفَى عَلَيَّ شَيْءٌ مِنْ بِلَادِكُمْ** ۵۵. ای ابابکر! هیچ چیزی از سرزمین‌های شما بر من پوشیده نیست.

نکات: تمام سرزمین‌ها، تحت اشراف و آگاهی ولیّ معصوم است.

علی بن احمد بن محمد از پدرش نقل می‌کند که او گفت: من و صفوان، نزد امام کاظم علیه السّلام بودیم. حاضران امام و فضیلت او را یاد کردند. امام کاظم فرمودند: **إِنَّمَا مَنَزَلَةُ الْإِمَامِ فِي الْأَرْضِ بِمَنَزَلَةِ الْقَمَرِ فِي السَّمَاءِ وَ فِي مَوْضِعِهِ، هُوَ مُطَّلِعٌ عَلَى جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ كُلِّهَا** ۵۶. همانا منزلت امام در زمین مانند منزلت ماه است در آسمان و در جایگاه او. او (امام) بر تمامی چیزها آگاهی دارد.

نکات: 1- در تشبیه معقول به محسوس، اشاره به این نکته رفته است که آگاهی یافتن امام نیازی به قرب مسافت مادی ندارد.

2- امام معصوم بر تمامی مخلوقات در هر کجا که باشند، اشراف دارد.

اسماعیل بن مهران می گوید: من و احمد بن نصر نزد حضرت امام رضا علیه السّلام بودیم. سخن از امام به میان رفت. در این حال

امام رضا علیه السلام فرمودند: إِنَّمَا هُوَ مِثْلُ الْقَمَرِ يَدُورُ فِي كُلِّ مَكَانٍ أَوْ تَرَاهُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ^{۵۶} - به درستی که امام مانند ماه است که در هر مکان دور می‌زند یا او را از هر مکانی می‌بینی.

حضرت امام رضا علیه السلام فرمودند: لَنَا أَعْيُنٌ لَا تُشَبِّهُ أَعْيُنَ النَّاسِ، وَفِيهَا نُورٌ لَيْسَ لِلشَّيْطَانِ فِيهِ شِرْكٌ^{۵۷} - برای ما (امامان) چشمانی است که شبیه به چشمان مردم نیست، و در آن نوری است که شیطان در آن شریک نیست.

امام رضا علیه السلام فرمودند: لَنَا أَعْيُنٌ لَا تُشَبِّهُ أَعْيُنَ النَّاسِ وَفِيهَا نُورٌ لَيْسَ لِلشَّيْطَانِ فِيهَا نَصِيبٌ^{۵۸} - برای ما (امامان) چشمانی است که شبیه به چشمان مردم نیست و در آن نوری است که شیطان از آن بهره‌ای ندارد.

نکات: 1- از دو حدیث بالا استفاده می‌شود که بینش امامان مانند سایرین نیست و چیزی از دیدِ آنان مخفی نیست به سبب نوری که در دیدگان ایشان قرار دارد.

2- آن بینش و نور برای شیطان قابل بهره برداری نیست.

اعمال عرشیان و فرشیان بر امام پوشیده نیست

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: إِنَّ الْإِمَامَ مِنَّا لَيَسْمَعُ الْكَلَامَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ حَتَّىٰ إِذَا سَقَطَ عَلَى الْأَرْضِ أَتَاهُ مَلَكٌ فَيَكْتُبُ عَلَى عَضِدِهِ الْأَيْمَنِ: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾، حَتَّىٰ إِذَا شَبَّ رَفَعَ اللَّهُ لَهُ عَمُودًا مِنْ نُورٍ يَرَىٰ فِيهِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا لَا يُسْتَرُّ عَنْهُ مِنْهَا شَيْءٌ^{۵۹} - همانا امام از ما (آل محمد صلوات الله و سلامه عليهم) به یقین کلام را در حالی که در شکم مادر است، می شنود. پس آنگاه که بر روی زمین قرار گرفت، فرشته ای نزد او می آید. سپس بر روی بازوی راست حضرت می نویسد: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ تا آن گاه که امام به دوران جوانی رسید، خداوند برای او ستونی از نور را بالا می برد که در آن دنیا و آنچه را که در آن است، می بیند و هیچ چیزی از دنیا و آنچه در آن است، از امام مخفی نمی ماند.

نکات: 1- امامان، نظاره گر تمامی دنیا و آنچه در آن است، می باشد و هیچ چیزی از آنان پوشیده نیست.

2- نکات حدیث قبل، شامل این حدیث نیز می شود.

امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: لَا تَكَلَّمُوا فِي الْإِمَامِ (فَإِنَّ الْإِمَامَ) ۶۰ يَسْمَعُ الْكَلَامَ وَهُوَ جَنِينٌ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذَا وَضَعَتْهُ كَتَبَ الْمَلَكُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ﴾ فَإِذَا قَامَ بِالْأَمْرِ رَفَعَ اللَّهُ لَهُ فِي كُلِّ بَلَدٍ مَنَارًا يَنْظُرُ بِهِ إِلَى أَعْمَالِ الْخَلَائِقِ^{۶۱} -

درباره امام سخن نگوئید. همانا امام کلام را می‌شنود در حالی که جنینی در شکم مادرش است. آنگاه که مادر او را به دنیا آورد، فرشته در میان دو چشم او می‌نویسد ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ﴾. چون امامت بر عهده ایشان قرار گرفت، خداوند برای او در هر شهری، ستونی قرار می‌دهد که به وسیله آن بر اعمال مخلوقات، نظر می‌افکند.

نکات: اضافه بر نکات حدیث قبل، نباید درباره امامت بدون اطلاع سخن گفت زیرا شناخت امام و منزلت‌ها و ویژگی‌های ایشان، فراتر از درک ماست.

اسحاق قمی گوید: خدمت امام محمدباقر علیه السلام عرضه داشتم: فدایت شوم! منزلت امام چیست؟ امام فرمودند: يَسْمَعُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذَا وَصَلَ إِلَى الْأَرْضِ كَانَ عَلَى مَنْكِبِهِ الْإِيْمَنُ مَكْتُوبًا: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ ثُمَّ يَبْعَثُ أَيْضًا لَهُ عَمُودًا مِنْ نُورٍ مِنْ تَحْتِ بُطْنَانِ الْعَرْشِ إِلَى الْأَرْضِ يَرَى فِيهِ أَعْمَالَ الْخَلَائِقِ كُلِّهَا ثُمَّ يَتَشَعَّبُ لَهُ عَمُودٌ آخَرٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِلَى أُذُنِ الْإِمَامِ كُلَّمَا احتَاجَ إِلَى مَزِيدٍ أُفْرِغَ فِيهِ إِفْرَاغًا^{۳۲} - در حالی که درون شکم مادرش است، می‌شنود، و آن هنگام که به دنیا آمد، بر شانه راست ایشان نوشته شده است: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾. سپس برای او از زیر درون عرش تا

زمین، ستونی از نور قرار داده شود که در آن کارهای همه مخلوقات را می‌بیند. سپس از نزد خداوند برای او ستون دیگری از نور تا گوش امام منشعب می‌شود، و هر چه را که امام نیاز به اطلاعات بیشتری درباره آن دارد، در آن قرار داده می‌شود، قرار دادنی (بی نظیر و تمام).

نکات: 1- اضافه بر نکات احادیث قبل، منبع اطلاعات امام معصوم از درون عرش الهی تا زمین قرار داده شده است و چیزی در محدوده عرش تا فرش از امام پوشیده نیست.

2- هرگاه امام معصوم، نیاز به آگاهی یافتن از چیزی داشته باشد، بی‌درنگ اطلاعات کامل درباره آن، از جانب خداوند متعال به ایشان داده می‌شود.

امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: **الْإِمَامُ يَسْمَعُ الصَّوْتِ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذَا سَقَطَ إِلَى الْأَرْضِ كُتِبَ عَلَى عَظْدِهِ الْإِيْمَنُ: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَ عَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾، فَإِذَا تَرَعَّرَعَ نُصِبَ لَهُ عَمُودٌ مِنْ نُورٍ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ يَرَى بِهِ أَعْمَالُ الْعِبَادِ^{۱۳} -** همانا امام در حالی که در شکم مادر است، صدا را می‌شنود. آنگاه که بر روی زمین قرار می‌گیرد (به دنیا می‌آید)، بر بازوی راست ایشان، این آیه کریمه نوشته می‌شود **﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَ عَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾** - و کلمه پروردگارت از

روی راستی و عدالت تمام شد، هیچ تبدیل کننده‌ای برای کلمات او نیست و اوست شنوای دانا ﴿﴾. سپس آنگاه که به حرکت درآید، برای او ستونی از نو که از آسمان تا زمین است، قرار داده می‌شود که به وسیله آن اعمال بندگان را می‌بیند.

نکات: 1- امامان معصوم بنابر موهبت الهی از زمانی که در شکم مادر هستند، صداها را می‌شنوند.

2- ایشان کلمه تامّه الهی هستند که هرگز تغییر و تبدیلی در آن صورت نپذیرفته و شنوا و آگاه است.

3- بنابر عنایت الهی، امامان معصوم علیهم السّلام از هنگام ولادت، بیننده اعمال بندگان هستند.

4- اطلاع ایشان از اعمال، دربرگیرنده تمامی ابعاد است.

محمّد بن مروان گوید: از امام صادق علیه السّلام شنیدم می‌فرمود: **إِنَّ الْإِمَامَ يَسْمَعُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذَا وُلِدَ خُطَّ بَيْنَ كَتَمَيْهِ: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ﴾**، **فَإِذَا صَارَ الْأَمْرُ إِلَيْهِ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ عَمُودًا مِنْ نُورٍ يُبْصَرُ بِهِ مَا يَعْمَلُ بِهِ أَهْلُ كُلِّ بَلَدَةٍ** - همانا امام در شکم مادر می‌شنود. سپس آن هنگام که به دنیا آمدند، میان دو کتف حضرت نوشته شود **﴿وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ﴾**. چون به امامت رسد، خداوند برای او ستونی از نور قرار دهد که به وسیله آن، آنچه را که اهل هر آبادی انجام می‌دهند،

می‌بینند.

نکات: اضافه بر نکات حدیث قبل، در این حدیث آغاز زمان آگاهی یافتن نسبت به اعمال مردم، از زمان امامت امام معصوم، عنوان شده است.

قابل توجه: این فرمایش اهل بیت که آغاز آگاهی یافتن ولیّ معصوم از اعمال بندگان، هنگام ولادت، زمان جوانی و آغاز امامت هر امام است، با هم تعارض ندارد بلکه بر این نکته تأکید دارد که امام یقیناً از هنگام ولادت و اضافه بر آن در حین جوانی و آغاز امامت، از جایگاه گواه بودن برخوردار هستند.

هشدار سرور شهدای عالم حضرت امام حسین علیه السّلام

جابر جعفی از حضرت امام زین العابدین علیه السّلام روایت می‌کند که فرمود: شخصی اعرابی به مدینه آمد تا امام حسین علیه السّلام را برای امامت بیازماید. چرا که از آن دلایل برای او ذکر شده بود. وقتی نزدیک مدینه رسید، استمناء کرد و داخل مدینه شد و با حالت جنابت به حضور امام حسین علیه السّلام رسید. آن حضرت به وی فرمودند: **أَمَا تَسْتَحْيِي يَا أَعْرَابِيٌّ أَنْ تَدْخُلَ إِلَى إِمَامِكَ وَأَنْتَ جُنُبٌ؟!** و **قَالَ: أَنْتُمْ مَعَاشِرَ الْعَرَبِ إِذَا دَخَلْتُمْ [خَلَوْتُمْ] خَضَخَضْتُمْ^{۶۵} - ای اعرابی! شرم نمی‌کنی در حال جنابت نزد امام خود می‌آیی؟! شما عرب‌ها هرگاه داخل می‌شوید [خلوت می‌کنید]، استمناء می‌کنید! اعرابی**

گفت: منظوری که من برای آن آمده بودم معلوم شد. آنگاه رفت و پس از اینکه غسل کرد، نزد امام حسین آمد و درباره آنچه در قلب وی بود جویا شد.

نکات: ۱- امام از امور شخصی پنهان از سایرین، آگاه است.

۲- امام عمل آن اعرابی را ناپسند می‌شمارد.

هشدار امام جعفر صادق علیه السلام

سماعه گفت: خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم. حضرت بدون سؤال فرمودند: مَا هَذَا الَّذِي كَانَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ جَمَالِكَ؟! إِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ فَحَاشًا أَوْ صَخَابًا أَوْ لَعَانًا. این چه کاری بود که با ساربان خود کردی؟! مبادا که ناسزاگو و داد و فریادکش و لعنت‌کننده باشی.

سماعه گفت: پس عرضه داشتم: به خدا سوگند! این کار من بدان دلیل بود که آن ساربان به من ستم کرده بود. حضرت فرمودند: إِنَّ كَانَ ظَلَمَكَ لَقَدْ أَرَبَيْتَ عَلَيْهِ، إِنَّ هَذَا لَيْسَ مِنْ فِعَالِي وَلَا أَمْرٌ بِهِ شِيعَتِي. اِسْتَغْفِرُ رَبَّكَ وَلَا تَعُدَّ^{۶۶} - اگر او به تو ستم کرده بود، تو بر (ظلم) او افزودی. هر آینه این کردار از کردارهای من نیست و شیعیانم را به چنین کاری امر نمی‌کنم. از پروردگارت آمرزش بخواه و به آن کردار باز نگرد (آن کار را تکرار نکن). عرض کردم: از خدا آمرزش می‌خواهم و دیگر تکرار نمی‌کنم.

نکات: 1- امام از روابط اجتماعی ناشایست پیروان، ناخشنود

می شود.

- 2- رفتار خشن و سوء رفتار با زیردستان را نیز نمی پسندد.
- 3- به ریز کردارها و گفتارهای ناشایست آگاهی کامل دارند.
- 4- امام صریحاً چنین رفتارهایی را از اعمال خود و شیعیان خود نمی دانند و هرگز پیروان خود را به آن امر نمی کنند.
- 5- امام انجام دهنده این اعمال را امر به استغفار و درخواست عفو الهی و تکرار نکردن این کارها می کنند.

ابو کهمس گفت: در مدینه ساکن منزلی بودم که دختری زیبا آنجا بود خیلی از او خوشم می آمد. يك شب به منزل برگشتم. در زدم. همان دختر در را باز کرد. من با دست سینه هایش را گرفتم. صبح فردای آن شب خدمت حضرت صادق علیه السلام رسیدم فرمود: **يَا أَبَا (كَهْمَسٍ)! تَبَّ إِلَيَّ اللَّهُ (عَزَّوَجَلَّ) ^{۷۸} مِمَّا صَنَعْتَ الْبَارِحَةَ ^{۷۹} - ای اباکهمس! از کاری که دیشب انجام دادی به درگاه خدای عزوجل توبه کن.**

نکات: 1- امام از گناهان گذشته آگاهی دارد.

2- امام به توبه و تکرار نکردن گناه فرمان می دهند.

مهمزم گفت: در شهر مدینه منزلی گرفتم که دختری از آن صاحب آن منزل بود که من از او خوشم می آمد. يك شب در زدم. همین که در را باز کرد، سینه هایش را مالیدم. فردا صبح که خدمت حضرت

صادق علیه السلام رسیدم فرمود: **يَا مِهْزَمُ! أَيَّنَ كَانَ أَقْصَى أَثَرِكَ الْيَوْمَ؟** - ای مهزم! آخرین کاری که دیروز انجام دادی چه بود؟ گفتم: از مسجد بیرون نرفتم. فرمود: **أَمَا تَعْلَمُ أَنَّ أَمْرَنَا هَذَا لَا يُنَالُ إِلَّا بِالْوَرَعِ؟!** - مگر نمی دانی به ولایت ما خانواده نمی رسد مگر کسی که ورع و پرهیزگاری داشته باشد؟!

نکات: 1- اضافه بر نکته اول حدیث قبل، امام اعلام می فرماید که معرفت نسبت به امر امامت، جز با پاکدامنی به دست نمی آید.

2- برای شیعه بودن تنها اعتقاد کافی نیست، بلکه ایمان - که عمل قلب است - باید با تقوای عملی اعضا قرین باشد.

ابراهیم بن مهزم گفت: شبانگاه از نزد امام صادق علیه السلام خارج شدم. به خانه ام در مدینه رسیدم و مادرم همراهم بود و سخنی میان ما در گرفت و به او درشت گفتم. و بامداد فردای آن شب پس از نماز نزد آن حضرت رفتم و چون به حضور حضرت رسیدم، بی سابقه به من فرمود: **يَا أَبَا مِهْزَمُ! مَا لَكَ وَلِلْوَالِدَةِ أَغْلَظْتَ فِي كَلَامِهَا الْبَارِحَةَ؟!** **أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ بَطْنَهَا مَنْزِلٌ قَدْ سَكَنْتَهُ، وَأَنَّ حَجْرَهَا مَهْدٌ قَدْ غَمَرَتْهُ، وَتَذْيِهَا وَعَاءٌ قَدْ شَرِبَتْهُ؟!!** - ای ابا مهزم! تو را با مادرت چه شده که دیشب با او درشت گفتی؟! آیا نمی دانی شکم او منزلی بوده که در آن جا گرفتی، و دامنش گهواره ای که تو را فشرده، و

پستانش ظرفی که تو از آن نوشیدی؟! گوید: گفتم: چرا، فرمود:

فَلَا تُغْلِظْ لَهَا^{۱۸}۔ پس با او درشتی نکن.

نکات: 1- اضافه بر نکات حدیث قبل، توجّه به ارزش‌ها و

جایگاه مادر الزامی است و پاداش احسان وی، درشت‌گویی

نیست.

2- رفتار نیکو با مادر، فرمان امام معصوم است.

حارث بن حصیره گفت: مردی از کوفه به خراسان آمد و مردم را

دعوت به امامت حضرت صادق علیه السّلام کرد. گروهی پذیرفتند

و عده‌ای منکر شدند. دسته سوم از روی پرهیزکاری (احتیاط)،

توقّف کردند (نه امامت حضرت را پذیرفتند و نه آن را رد کردند).

هر دسته یک نفر را به نمایندگی خدمت آن جناب فرستادند. از این

سه نفر همان کسی که نماینده دسته سوم یعنی پرهیزکاران بود،

سخنور آنان به شمار می‌رفت و حرف می‌زد. یکی از همراهان او

کنیزی داشت. نماینده دسته سوم در خلوت با او عمل نامشروع

کرد. وقتی خدمت حضرت صادق علیه السّلام رسیدند، همان مرد

شروع به صحبت نموده گفت: آقا یک نفر از کوفه آمد و مردم را به

پیروی از شما دعوت نمود. برخی پذیرفتند و گروهی منکر شدند و

یک دسته نیز از روی ورع و پرهیزکاری توقّف کردند.

امام فرمود: فَمِنْ أَيِّ الثَّلَاثِ أَنْتَ؟ تو از کدام دسته هستی؟ عرض

کرد: از همان دسته متوقف و پرهیزکار. فرمود: **فَإَيْنَ كَانَ وَرَعُكَ لَيْلَةً كَذَا وَكَذَا؟**^{۳۱} - فلان شب چنین و چنانی پرهیزکاری تو کجا بود؟ آن مرد دست و پایش به لرزه افتاد و ساکت شد.

و در کتاب «دلائل الإمامة» آمده است که امام فرمودند: **أَيْنَ كَانَ وَرَعُكَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا مَعَ الْجَارِيَةِ؟**^{۳۲} - فلان روز چنین و چنان با کنیزک، پاک دامنیت کجا بود؟!

ابو عمر دماری از کسی که برای او حدیث کرده نقل می‌کند که گفت: مردی خدمت حضرت صادق علیه السلام رسید برادری جارودی (از گروه منحرفین از امامت و از پیروان ابوالجارود زیاد بن المنذر) داشت. امام پرسیدند: **كَيْفَ أَخُوكَ؟** برادرت چطور است؟ گفت: وقتی آمدم خوب بود. فرمود: **وَكَيفَ هُوَ؟** - از نظر دینی چطور است؟ عرض کرد: تمام کارهایش خوب است و آدم خیر خواهی است جز اینکه معتقد به امامت شما نیست. فرمود: **وَمَا يَمْنَعُهُ؟** - به چه علت معتقد به امامت ما نیست؟ عرض کرد: به واسطه ورع و پرهیزکاری از این اعتقاد خودداری می‌کند. فرمود: **إِذَا رَجَعْتَ إِلَيْهِ فَقُلْ لَهُ: أَيْنَ كَانَ وَرَعُكَ لَيْلَةَ نَهَرٍ بَلَخَ أَنْ تَتَوَرَّعَ؟**^{۳۳} - وقتی نزد او رفتی بگو: اگر خیلی پرهیزکاری، چرا در شب نه‌بلخ پرهیزکاری نکردی؟! از اعتقاد به امامت جعفر علیه السلام پرهیز می‌کنی ولی از انجام آن عمل در شب نه‌بلخ پرهیزکاری نمی‌کنی؟! گفت: رفتم به

منزل او، گفتم چه جریانی در شب نهر بلخ بوده؟ گفت: چه کسی به تو خبر داد؟ گفتم: حضرت امام صادق علیه السلام از من پرسید به ایشان عرض کردم او از روی ورع و پرهیزکاری از اعتقاد به امامت شما خودداری می‌کند. به من فرمود: به او بگو پرهیزگاری‌ات چه شد در شب نهر بلخ. برادرش گفت: گواهی می‌دهم که چنین سخنی (اینکه امام به علم امامت آگاهی دارد) درست نیست. گفتم: وای بر تو ساکت باش. چنین حرفی نزن. آنچه می‌گویی غلط است. گفت: او نمی‌داند (خبر از غیب ندارد)، به خدا سوگند! جز خداوند جهانیان و آن کنیز و من، هیچ فرد دیگری نمی‌داند؟! پرسیدم: پس جریان چه بوده است؟ گفت: من از ماوراء النهر خارج شدم. کار تجارت‌م تمام شده بود. به جانب بلخ می‌رفتم مردی با من همسفر بود که همراه خود کنیزی زیبا داشت. از نهر بلخ شبانه گذشتیم. همسفر من، صاحب آن کنیز، گفت: یا تو اینجا نگهبان وسایل ما باش تا من بروم چیزی تهیه کنم و وسایلی برای آتش‌افروزی بیاورم و یا من هستم تو برو. گفتم: من هستم تو برو. آن مرد رفت. ما کنار انبوهی از درخت منزل داشتیم. دست کنیز را گرفتیم. میان آن درخت‌ها با او در آمیختم. بعد برگشتیم به جای خود. بعد صاحبش آمد. شب را خوابیدیم. بالاخره به عراق رسیدیم. هیچ کس جز خدا اطلاع نداشت (بالاخره از اعتقاد باطل خود و آن غلو) دست برداشت و به امامت

امام صادق علیه السّلام اعتراف نمود.

سال بعد به مکه رفتیم. من او را خدمت امام بردم. جریان را برایش نقل کرد. فرمود: استغفار کن. مبادا دیگر چنین کاری بکنی. و در پایان از ارادتمندان امام صادق علیه السّلام شد.

نکات: 1- اعتقاد با تقوا ارتباطی ناگسستنی دارد.

2- امام از کردار زشت تمام افراد، حتی آنان که پیرو ایشان نیستند، آگاه است.

3- جهت هدایت کردن و هشدار دادن به آنان از این آگاهی، آنان را مطلع می‌سازند.

ابوبصیر می‌گوید: بر امام صادق علیه السّلام داخل شدم در حالی که خواهان دلالت (معجزه ای) از او بودم چنان که امام باقر علیه السّلام مرا دلالتی داده بودند. پس هنگامی که بر آن حضرت داخل شدم فرمودند: **يَا أَبَا مُحَمَّدٍ! مَا كَانَ لَكَ فِيمَا كُنْتَ فِيهِ شُغْلٌ تَدْخُلُ عَلَى إِمَامِكَ وَأَنْتَ جُنُبٌ!** - ای ابا محمد! این شغلی نیست که تو در او هستی (کار شایسته ای برای تو نیست)، در حال جنابت بر امام خویش وارد می‌شوی. گفتم: من این کار را جز از روی عمد، انجام ندادم. فرمود: **أَوَلَمْ تُؤْمِنْ؟** - آیا (به امامت من) ایمان نداری؟ گفتم: دارم و لیکن می‌خواهم که قلبم اطمینان یابد. فرمود: **قُمْ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ! فَاغْتَسِلْ^{۷۵}** - ای ابا محمد برخیز و غسل کن. من برخاستم

و غسل کردم و آمدم و به جای خود بازگشتم و آن گاه دانستم که او بی شک امام است.

نکات: ۱- در محضر امام با حال جنابت حاضر شدن، عملی نامشروع است.

۲- در محضر امام زنده و حرم مطهر ایشان پس از شهادت نیز، باید با طهارت حاضر شد؛ زیرا چنانکه در زمان حیات ایشان، حاضر شدن در محضر امام بدون طهارت جایز نیست و موجب آزردن ایشان است، پس از شهادت ایشان نیز همینطور است: **يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ! أَشْهَدُ أَنَّكَ تَشْهَدُ مَقَامِي، وَ تَسْمَعُ كَلَامِي، وَأَنَّكَ حَيٌّ عِنْدَ رَبِّكَ تُرْزَقُ، فَاسْأَلْ رَبَّكَ وَ رَبِّي فِي قَضَائِ حَوَائِجِي**^{۳۶}. ای ابا عبدالله! شهادت می دهم که شما جایگاه مرا مشاهده می کنید و سخنم را می شنوید و به یقین شما زنده هستید و نزد پروردگار خود روزی می خورید ....

هشدار امام موسی کاظم علیه السلام

مرازم گفت: داخل مدینه شدم. دختری را در خانه ای که آنجا منزل گرفته بودم دیدم. خیلی از او خوشم آمد. تصمیم گرفتم از او بهره مند شوم ولی او از ازدواج با من سرپیچی کرد. شب پس از نماز عشاء آمدم. در راه که کوبیدم همان دختر در را باز کرد. دست خود را روی سینه اش گزاردم فرار کرد تا اینکه من داخل شدم. فردا

صبح که خدمت امام کاظم علیه السلام رسیدم فرمود: **یا مُرَازِمُ!**
لَيْسَ مِنْ شِيعَتِنَا مَنْ خَلَا ثُمَّ لَمْ يَرْعَ قَلْبُهُ^{۷۷} - ای مرازم! آن که قلبش
 در خلوت، ورع (پاک دامن) نداشته باشد، از شیعیان ما نیست.

نکات: 1- شیعه اهل بیت باید در خلوت نیز خود را در محضر
 امام ببیند.

2- ارتباط تنگاتنگی میان شیعه بودن و تقوای در خلوت و
 جلوت است. بنابراین کسی که تقوا ندارد، از شیعیان اهل بیت
 نیست.

خاتمه

ای نفس! اگر پیشه ساز حیا نباشی و حضور بینندگان آگاه و مقتدر (حضرت الله و حجت های او را) درک نکنی و شرم از گناه کردن در حریم آنان، نداشته باشی، و از شیطان و شیطانیان پیروی کنی، راه به کدام سو خواهی برد؟ نه تنها از امامان نور، خود را محروم کرده ای، در نار زشتی ها و پلیدی های شیطان، روحانیت خود را به آتش کشیده، نار ابدی را نیز همراه با ملامت شیطان و حسرت برای خود خریده ای.^۱

۱- (۱۴) سوره ابراهیم: آیه ۲۳: ﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ

می دانی، در پاسخ آن شاعر حاجب نام که چنین سروده بود:

حاجب اگر معامله حشر با علی است   من ضامنم تو هر چه بخواهی گناه کن
و حضرت امیرالمومنین علیه السلام فرمودند:

حاجب اگر معامله حشر با علی است   شرم از رخ علی کن و کمتر گناه کن
ای نفس! قدر خود را بدان. می دانی اگر محبوبِ ولیّ خدا در این
زمان و دیگر امامان معصوم و خاتم انبیا و خداوند بشوی، چه
جایگاهی خواهی داشت؟^۱

الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ - چون حساب رسی مردم (در روز قیامت) به پایان
رسد، شیطان (به فریب خوردگان خود) گوید: خدا به شما وعده داد و وعده او
درست بود و من نیز به شما وعده دادم ولی خلاف وعده خود عمل کردم و مرا
بر شما تسلطی نبود جز آنکه شما را دعوت کردم شما نیز دعوت مرا اجابت
کردید. بنابراین مرا ملامت نکنید، بلکه خود را ملامت کنید. نه من فریادرس
شما هستم، نه شما فریادرس من. از اینکه مرا پیش از این شریکِ نافرمانیِ خدا
کرده بودید بیزارم. زیرا برای ستمکاران عذابی است بسیار دردناک.

۱- (۴) سوره نساء: آیه ۱۴: ﴿... وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾، (24)
سوره نور: آیه ۵۳: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَ يَتَّقْهُ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾، (33) سوره احزاب: آیه ۷۲: ﴿... وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ
وَ رَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾، (48) سوره فتح: آیه ۸: ﴿... وَمَنْ

آیا می‌دانی جلب رضای امام زمان عجل الله فرجه الشریف یعنی رضایت الهی و سعادت جاودانه؟ آیا خبر از لذت همنشینی با امام معصوم - که لذیذتر از بهشت آخرت است - داری؟^۱

يُطِيعُ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ يُدْخِلُهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا».

۱- امام حسین علیه السلام از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم نقل می‌کنند که به «أَبِي» فرمودند: يَا أَبِي! طُوبَى لِمَنْ لَقِيَهُ، وَ طُوبَى لِمَنْ أَحَبَّهُ، وَ طُوبَى لِمَنْ قَالَ بِهِ يُنْجِيهِمُ اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهَلَكَةِ، وَ بِالْإِقْرَارِ بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ بِجَمِيعِ الْأَيْمَةِ يَفْتَحَ اللَّهُ لَهُمُ الْجَنَّةَ، مَثَلُهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَثَلِ الْمَسْكِ الَّذِي يَسْطُوعُ رِيحُهُ وَ لَا يَتَغَيَّرُ أَبَدًا، وَ مَثَلُهُمْ فِي السَّمَاءِ كَمَثَلِ الْقَمَرِ الْمُنِيرِ الَّذِي لَا يَطْفَأُ نُورُهُ أَبَدًا... - ای ابی! خوشا به حال کسی که او (مهدی) را ملاقات کند، خوشا به حال کسی که او را دوست بدارد، و خوشا به حال کسی که به او معتقد باشد، خداوند، به خاطر وی و به خاطر اقرار و اعتقاد به خدا و رسول و همگی ائمه، آنها را از هلاکت نجات می‌دهد، خدای منان درهای بهشت را برای آنها باز می‌کند. مَثَل آنها در زمین، مَثَل مشک است که دائم از خود بوی خوش ساطع می‌کند ولی تغییری در او حاصل نمی‌شود. و مَثَل آنها در آسمان مَثَل ماه نورانی است که هیچ‌گاه نورش خاموش نشود....

کمال‌الدین و تمام النعمة: ۱/۳۶۸ ح ۱۱ و عیون أخبار الرضا علیه السلام: ۱/59 باب 29 باسناده عن محمد بن علي بن موسى، عن أبيه علي بن موسى، عن أبيه موسى بن جعفر، عن أبيه جعفر بن محمد، عن أبيه محمد بن علي، عن أبيه علي بن الحسين، عن أبيه الحسين بن علي بن أبي طالب علیه السلام قال: دخلت على رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم وعنده أبي بن كعب فقال لي رسول الله صلى الله

و یادمان نرود که بارها گفته ایم: وَأَشْهَدُ أَنِّي سَلِمٌ لِّمَن سَالَمَكُمْ وَحَرْبٌ لِّمَن حَارَبَكُمْ - يَا مَوَالِيَّ! أَنَا سَلِمٌ لِّمَن سَالَمَكُمْ وَحَرْبٌ لِّمَن حَارَبَكُمْ وَ عَدُوٌّ لِّمَن عَادَاكُمْ وَ وَلِيٌّ لِّمَن وَالَاكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

و نیز عرض کرده ایم: يَا لَيْتَنِي! كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا، و به سیدالشهداء علیه السلام گفته ایم: لَبَّيْكَ دَاعِيَ اللَّهِ، إِنْ كَانَ لَمْ يُجِبْكَ بَدَنِي عِنْدَ اسْتِنصَارِكَ، وَلِسَانِي عِنْدَ اسْتِنصَارِكَ، فَقَدْ أَجَابَكَ قَلْبِي وَ سَمْعِي وَ بَصَرِي، و صبح جمعه به فرزندش حضرت خاتم الأولیاء قائم آل محمد عجل الله فرجه الشریف عرض می کنیم: بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي وَ نَفْسِي لَكَ الْوَفَاءُ وَ الْجَمَى، آیا می دانی که گرگ ها و کرکس ها و روبهان جهان، همه آشکار و نهان و با هر وسیله و شیوه ای به جنگ با فرهنگ غنی اسلام (قرآن و عترت) آمده اند؟ و دل و دین جوانان ما را هدف گرفته اند؟!

کاری بکن و در عمل نشان بده آنچه گفתי تنها شعار نبوده، نه تنها نباید با کارهای نا مشروع، خدا و شاهدان او را آزرده خاطر کنیم بلکه باید در هر زمان به ندای هَلْ مِنْ نَاصِرٍ يَنْصُرُنِي او پاسخی عملی بدهیم. از فرصت غیبت سلطان دین جهت یاری او بهره برده، تمرین خدمت کرده و ودایع الهی که نزد ماست به کار گیریم، تا فقط

به گفتن بسنده نکرده باشیم که اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ أَنْصَارِهِ، وَأَعْوَانِهِ، وَ
 الذَّابِّينَ عَنْهُ، وَ الْمُسَارِعِينَ إِلَيْهِ فِي قَضَاءِ حَوَائِجِهِ، وَ الْمُحَامِينَ عَنْهُ، وَ
 السَّابِقِينَ إِلَى إِرَادَتِهِ، وَ الْمُسْتَشْهَدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ. دست بر زانوی همت
 فراز آورده و بگو یا علی، برخیز، هنگامه عمل فرا رسیده است.

و السَّلام علی المهدي من آل محمد صلوات الله عليهم و من والاه و عادی أعدائه،

حیدر حسین الترتی الكربلائی

سحرگاه 10 شعبان المعظم 1430

مراعات حرم

بیا ای نفس با مهدی صفا کن	به مهر روی او ترک جفا کن
بیا ای نفس دست از کینه بردار	علايق های دنیا را رها کن
الا ای شيعه من خير تو جويم	سحرگه راز خود را با تو گويم
من مهدی که فرزند حسینم	برای حالِ تو در شور و شینم
تو آگاهی چه کردی یا چه خوردی	که نام و مهر ما از یاد بردی
چرا این گونه در عصبان ذلیلی	مگر بر جرم خود داری دلیلی
نکردی تو مراعات حرم را	چه می گویی جواب مادرم را
مکن کاری ز خود دورت نمایم	عوض شو تا که من پیشت بیایم
تو که سرمایه و امید مایی	تو باقیمانده کرب و بلایی
ولی رفتار تو تغییر کرده	گنه بر حال تو تأثیر کرده
نکن رزق دلم را غصه و درد	دوباره توبه کن برگرد، برگرد
بیا تا از دلم آگاه گردی	تو با سوز دلم همراه گردی
تو که هم سفره اهل بهشتی	چه شد سوی خدایت برنگشتی
تو جا داری هنوز اندر دل من	تو را من دوست دارم، سائل من
بیا بر روی ماه من نگه کن	به خاطر خواهی ام، ترک گنه کن
به حقّ احمد و زهرا و حیدر	نرو از خانه ما، جای دیگر

فهرست منابع

الذّكر الحكيم: كلام الله تبارك و تعالى .

1- إعلام الوری بأعلام الهدی: أبوعلیّ الفضل بن الحسن الطّبرسي من أعلام القرن السّادس، مطبعة ستاره- قم، الطّبعة الأولى، 1417هـ.

و مؤسّسة آل البيت عليهم السّلام- قم، 1417هـ.

2- الأصول الستّة عشر: من الأصول الأوّليّة، مجموعة من كتب الحديث الأوّليّة في عصر الأئمّة المعصومين عليهم السّلام.

3- الأمالي: أبو عبدالله محمّد بن محمّد بن النّعمان العکبري البغدادي، الشّيخ المفيد (ت 413هـ)، طبع دارالمفيد- بيروت، 1414هـ.

4- الأمالي: أبوجعفر محمّد بن الحسن الطّوسي (ت 460هـ)، مطبعة

- دار الثقافة - قم ، الطبعة الأولى ، 1414هـ.
- و مؤسسة البعثة - قم ، الطبعة الأولى 1414هـ.
- 5- بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار عليهم السلام :
العلامة محمد باقر المجلسي (ت 1111هـ) ، دار الكتب الإسلامية -
طهران ، الطبعة الرابعة 1362ش .
- و مؤسسة الوفاء - بيروت ، 1403هـ.
- 6- بصائر الدرجات : محمد بن حسن الصفار (ت 290هـ) ، انتشارات
كتابخانه آية الله مرعشي نجفی ، الطبع الثاني .
- 7- تفسير العياشي : محمد بن مسعود العياشي (ت ٣٢٠هـ) ، المطبعة
العلمية - طهران ، 1380هـ .
- ٨- تفسير فرات بن إبراهيم الكوفي : أبي القاسم فرات بن إبراهيم بن
فرات الكوفي (من أعلام الغيبة الصغرى) ، طبع الإرشاد - طهران ،
١٤١٠هـ.
- 9- تفسير القمي : أبو الحسن علي بن إبراهيم القمي (ت 329هـ) ،
مطبعة مؤسسة دار الكتاب - قم ، الطبعة الثالثة 1404هـ.
- ١٠- الثاقب في المناقب : أبو جعفر محمد بن علي الطوسي (من
أعلام القرن السادس) ، مؤسسة أنصاريان - قم ، ١٤١٩هـ.
- 11- الخرائج و الجرائح : أبو جعفر سعيد بن هبة الله القطب الراوندي
(ت 573هـ) ، مؤسسة الإمام المهدي عليه السلام - قم ،

الطبعة الأولى، 1409هـ.

١٢- دلائل الإمامة: جرير بن رستم الطبري الصغير (من أعلام القرن الخامس)، مؤسّسة البعثة - قم، ١٤١٣هـ.

13- الزهد لحسين بن سعيد الأهوازي: (من أعلام القرن الثالث)، طبع حسينيان، 1402هـ.

14- شواهد التنزيل: الحاكم الحسكاني (من أعلام القرن الخامس)، طبع الإرشاد - طهران، ١٤١١هـ.

١٥- الصراط المستقيم: علي بن يونس العاملي (ت ٨٧٧هـ)، المكتبة المرتضوية - طهران، ١٣٨٤هـ.ق.

16- عيون أخبار الرضا عليه السلام: أبو جعفر محمد بن علي بن الحسين بن بابويه القمي الصدوق (ت 381هـ)، نشر مؤسّسة الأعلمي - بيروت.

17- عيون المعجزات: حسين بن عبد الوهاب (من أعلام القرن الخامس)، منشورات الشريف الرضي - قم.

18- غرر الحكم: عبد الواحد الآمدي التميمي (ت 550هـ)، دفتر تبليغات اسلامي حوزه علميه - قم، چاپ اول 1366ش.

19- الكافي: ثقة الإسلام أبو جعفر محمد بن يعقوب بن إسحاق الكليني الرازي (ت 329هـ)، دارالكتب الإسلامية - طهران، الطبعة الثالثة 1388هـ.

- 20- كتاب أصل سليم بن قيس الهلالي: (ت ٧٦هـ)، نشر الهادي - قم.
- 21- كشف الغمّة: أبو الحسن عليّ بن عيسى بن أبي الفتح الإربلي (ت 693هـ)، دارالأضواء- بيروت، الطّبعة الثّانية، 1405 هـ.
- 22- كمال الدّين و تمام النّعمة: أبو جعفر محمّد بن عليّ بن الحسين بن بابويه القميّ الصّدوق (ت 381هـ)، مؤسّسة النّشر الإسلاميّ - قم، 1405 هـ.
- 23- مجموعة ورّام= تنبيه الخواطر و نزهة النواظر: ورّام بن ابي فراس المالكي الأشتري (ت 605هـ)، دارالكتب الإسلاميّة - طهران.
- 24- محاسبة النفس: علي بن موسى بن جعفر بن طاووس (ت 664هـ)، منشورات المكتبة المرتضويّة - طهران.
- 25- مدينة المعاجز: العلّامة المحدث الجليل السيّد هاشم البحراني (ت 1107 أو 1109هـ)، طبع مؤسّسة الأعلميّ - بيروت، الطّبعة الأولى 1423 هـ.
- 26- مستدرك الوسائل: الحاج ميرزا حسين النّوري الطّبرسي (ت 1320هـ)، مؤسّسة آل البيت عليهم السّلام - قم، 1407 هـ.
- 27- مشكوة الأنوار في غرر الأخبار: ابو الفضل علي الطبرسي (ت اوائل القرن السابع)، مؤسّسة آل البيت عليهم السّلام - قم.
- 28- مصباح المتعبد و سلاح المتعبد: أبو جعفر محمّد بن الحسن الطّوسي (ت 460هـ)، تحقيق إسماعيل الأنصاري.

و طبع الأعلمي - بيروت ، الطبعة الثانية ، 1425هـ.

و نشر مؤسسة فقه الشيعة - بيروت .

29- معاني الأخبار: الشيخ الصدوق محمد بن علي بن حسين بن

بابويه القمي (ت 391هـ)، تصحيح علي أكبر الغفاري، نشر مكتبة

الصدوق - طهران ، 1379هـ.

30- مناقب آل أبي طالب عليهم السلام: أبو عبد الله محمد بن علي بن

شهر آشوب المازندراني (ت 588هـ)، المطبعة الحيدرية - النجف

الأشرف، 1376هـ.

و نشر العلامة - قم ، 1379هـ.

31- من لا يحضره الفقيه: أبو جعفر محمد بن علي بن الحسين بن

بابويه القمي ، الصدوق (ت 381هـ)، منشورات جامعة المدرسين في

الحوزة العلمية - قم ، الطبعة الثانية ، 1404هـ.

32- وسائل الشيعة إلى تحصيل مسائل الشريعة: محمد بن الحسن

الحر العاملي (ت 1104هـ)، تحقيق مؤسسة آل البيت عليهم السلام -

قم ، الطبع الأول 1411هـ.

يادداشت پایانی

- ١- تحف العقول: ٨٤.
- ٢- الكافي: ١٠٦/٢ باب الحياء... ح١
- ٣- الكافي: ١٠٦/٢ باب الحياء... ح٥
- ٤- من لا يحضره الفقيه: ٤١١/٤ ح٥٨٩٥.
- ٥- أمالي الصدوق: ٤٠٠ المجلس ٦٢ ح١٧... حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ مَهْرَانَ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَعِنْدَهُ نَفَرٌ مِنَ الشَّيْعَةِ فَسَمِعْتُهُ وَهُوَ يَقُولُ: .
- ٦- (٤٠) سورة غافر: آية ٢٠.
- ٧- مصباح المتهجد: ٨٤٩/١.
- ٨- بصائر الدرجات: ٤٢٥ ب٤ ح١٠ وفيه: ٤٢٠ ب٦ ح١٠ عن مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، الْأَصُولُ السَّتَّةُ عَشَرَ: ١٥٦ كتاب مختصر أصل علاء بن الرزین الذي اختصره الشيخ الشهيد الأول، عن مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، تَفْسِيرُ الْعِيَاشِيِّ: ١٠٨/٢ ح١١٩ عن مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا (الْبَاقِرِ أَوِ الصَّادِقِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ) كُلَّهُمْ كَمَا فِي الْبَصَائِرِ بِاخْتِلَافٍ وَفِيهِمْ: لِلَّهِ شُهَدَاءُ فِي أَرْضِهِ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ: ٢٣/٣٤٤ ب٢٠ ح٣٤٤ عَنِ الْبَصَائِرِ بِرَوَايَتِهِ الْأُولَى، مُسْتَدْرَكُ الْوَسَائِلِ: ١٢/١٦١ ب١٠ ح٥، ٦- ١٣٧٨١-١ عَنِ تَفْسِيرِ الْعِيَاشِيِّ، مُسْتَدْرَكُ الْوَسَائِلِ: ١٢/١٦٣ ب١٠ ح١٣٧٨٦-٦ عَنِ كِتَابِ الْعَلَاءِ بْنِ الرَّزِينِ، فِي بَصَائِرِ الدَّرَجَاتِ: ٤٣٠ ب٦ ح٧ عَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَفِيهِ: ٤٢٠ ب٦ ح٦ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَزُرَّارَةَ، عَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِثْلَهُ وَفِيهِمَا: إِنَّ لِلَّهِ شُهَدَاءَ فِي أَرْضِهِ، عَنِ الْأَخِيرِ بَحَارُ الْأَنْوَارِ: ٢٣/٢٤٨ ب٢٠ ح٥١.
- ٩- بصائر الدرجات: ٤٢٨ ب٤ ح٥ و٨ و١٠ و تفسیر العیاشی: ١٠٩/٢ ح١٢٤، بَحَارُ الْأَنْوَارِ: ٦/٨٣ ب٧ ح١٣ عَنِ الْبَصَائِرِ وَفِي ج٢٣/٢٥١ ب٢٠ ح٦٧ عَنِ الْعِيَاشِيِّ، وَسَائِلُ الشَّيْعَةِ: ١٦/١١٣ ب١٠

ح ٢١١٢٣ عن البصائر، بحار الأنوار: ١٧/١٤٩ ب ١٧ ج ٢٣/٣٤٠ ب ٢٠ ح ١٥ عن البصائر عن الصادق (عليه السلام).

١٠- الكافي: ١/٢٢٠ باب عرض الأعمال على النبي والأئمة صلوات الله عليهم... ح ٥، وسائل الشيعة: ١٥٨/١٠٨ ب ١٠٨ ح ٢١١٠٧ عن الكافي.

١١- بصائر الدرجات: ٤٢٦ ب ٤ ح ١٤، بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٤ ب ٢٠ ح ٣٦ عن البصائر.

١٢- تفسير العياشي: ٢/١٠٩ ح ١٢٦، مستدرک الوسائل: ١٢/١٦٢ ب ١٠ ح ١٣٧٨٥ - ٥ عن العياشي.

١٣- تفسير العياشي: ٢/١٠٨ ح ١٢١، بحار الأنوار: ٧/٣٣٠ ب ٩ ح ٩ عن العياشي باختلاف.

١٤ - في البحار.

١٥- تفسير العياشي: ٢/١١٠ ح ١٢٧، بحار الأنوار: ٧/٣٣١ ب ١٧ ح ١٠ عن تفسير العياشي مثله باختلاف.

١٦- بصائر الدرجات: ٤٢٩ ب ٦ ح ١، وسائل الشيعة: ١٦/١١٤ ب ١٠١ ح ٢١١٢٤ و بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٦ ب ٢٠ ح ٤٦ عن البصائر.

١٧- بصائر الدرجات: ٤٢٧ ب ٥ ح ٢، بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٥ ب ٢٠ ح ٣٩ عن البصائر.

١٨- بحار الأنوار: ٥/٣٢٩ ب ١٧ ح ٢٨ عن تفسير التبيان للشيخ الطوسي عن قوله تعالى: ﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾.

١٩- بحار الأنوار: ٥٦/٤٠ ب ١٨ ح ١٣ عن تفسير مجمع البيان في قوله تعالى: ﴿قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ قال: روى أصحابنا.

٢٠- بصائر الدرجات: ٤٢٤ ب ٤ ح ٣، بحار الأنوار: ١٧/١٥٠ ب ١٧ ح ٤٧ عن البصائر.

٢١- تفسير القمي: ١/٣٠٤، بحار الأنوار: ١٧/١٤٩ ب ١٧ ح ٤٤ عن تفسير القمي.

٢٢- بصائر الدرجات: ٤٢٥ ب ٤ ح ١٢، بحار الأنوار: ١٧/١٥٠ ب ١٧ ح ٥١ عن البصائر باختلاف.

٢٣- بصائر الدرجات: ٤٢٤ ب ٤ ح ١، بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٣ ب ٢٠ ح ٢٩ عن البصائر.

٢٤ - في البحار.

- ٢٥- تفسير القمّي: ٣٠٤/١، بحار الأنوار: ٣٣٩/٢٣، ب ٢٠ ح ١٣ عن تفسير القمّي.
- ٢٦- بصائر الدرجات: ٤٢٤ ب ٤ ضمن حديث ٣ عن أبي بصير، تفسير العياشي: ١٠٩/٢، ١٢٢ ح ١٢٢ عن أبي بصير باختلاف، معاني الأخبار: ٣٩٢ كما في البصائر وفيه زيادة: وَسَكَتَ، قَالَ أَبُو بَصِيرٍ: إِنَّمَا عَنِ الْأَثْمَةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وسائل الشيعة: ١٦/١٠٩ ب ١٠١ ح ٢١١٠ و بحار الأنوار: ٣٤٠/٢٣ ب ٢٠ ح ١٦ عن المعاني، بحار الأنوار: ١٧/١٥٠ ب ١٧ ح ٤٨ عن البصائر، مستدرک الوسائل: ١٢/١٦٢ ب ١٠٠ ح ١٣٧٨٣ - ٣ عن العياشي.
- ٢٧- من لا يحضره الفقيه: ١/١٩١ باب النوادر ... ح ٥٨٣، وسائل الشيعة: ١٦/١٠٩ ب ١٠١ ح ٢١١٠٩ عن الفقيه.
- ٢٨- بصائر الدرجات: ٤٢٨ ب ٥ ح ٧، الكافي: ١/٢١٩ باب عرض الأعمال ... ح ١، وسائل الشيعة: ١٦/١٠٧ ب ١٠١ ح ٢١١٠٢ و بحار الأنوار: ١٧/١٣١ ب ١٧ ح ٣ عن الكافي، بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٦ ب ٢٠ ح ٤٤ عن البصائر.
- ٢٩- بصائر الدرجات: ٤٢٧ ب ٥ ح ٤، عنه البحار: ٢٣/٣٤٥ ب ٢٠ ح ٤.
- ٣٠- بصائر الدرجات: ٤٢٧ ب ٥ ح ٣ و ص ٤٢٨ ب ٥ ح ١١، الكافي: ١/٢١٩ باب عرض الأعمال ... ح ٢، تفسير العياشي: ١٠٩/٢ ح ١٢٥، محاسبة النفس: ١٧ ب ٣ عن الكافي و دلائل الحميرى و كتاب تفسير القرآن لابن عقدة و تفسير ما نزل في أهل البيت عليهم السّلام لمحمّد بن العبّاس بن مروان، وسائل الشيعة: ١٦/١٠٧ ب ١٠١ ح ٢١١٠٤ و ص ١١٣ ح ٢١١٢٢ عن الكافي و البصائر، بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٥ ب ٢٠ ح ٤٠ و ص ٣٥١ ح ٦٨ و ص ٣٥٣ ح ٧٣ عن البصائر و العياشي و محاسبة النفس.
- ٣١- بصائر الدرجات: ٤٢٧ ب ٥ ح ١، وسائل الشيعة: ١٦/١١٣ ب ١٠١ ح ٢١١٢ عن البصائر، محاسبة النفس: ١٧ ب ٣ عن كتاب تفسير القرآن لابن عقدة بإسناده إلى يزيد بن معاوية العجلي، عنه عليه السّلام، الأمالي للطوسي: ٤٠٩ المجلس ١٤ ح ٩٨ - ٦٦ عن ابن أذينة عنه عليه السّلام مثله باختلاف، المناقب: ٤/٤٠٠ عروة بن أذينة عنه عليه السّلام،

- بحار الأنوار: ٢٣/٣٣٩ ب ٢٠ ح ١٠ و وسائل الشيعة: ١١١/١٦ ب ١٠١ ح ٢١١٥ - عن الأمالي، البحار: ٢٣/٣٣٧ ب ٢٠ ح ٦ عن المناقب.
- ٣٢ - تفسير العياشي: ١٠٩/٢ ح ١٢٣، بصائر الدرجات: ٤٢٥ ب ٤ ح ٦ عن محمد بن الفضيل، عن الصادق عليه السلام مثله باختلاف، مستدرک الوسائل: ١٢/١٦٢ ب ١٠٠ ح ١٣٧٨٤ - ٤ عن العياشي و ليس فيه: فَأَحْذَرُوا.
- ٣٣ - بصائر الدرجات: ٤٢٤ ب ٤ ح ٢، وسائل الشيعة: ١١٢/١٦ ب ١٠١ ح ٢١١٨ و بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٣ ب ٢٠ ح ٣٠ عن البصائر.
- ٣٤ - بصائر الدرجات: ٤٢٥ ب ٤ ح ٧ و الكافي: ١/٢٢٠ باب عرض الأعمال... ح ٦، بحار الأنوار: ١٧/١٥٠ ب ١٧ ح ٤٩ عن البصائر، وسائل الشيعة: ١٠٧/١٦ ب ١٠١ ح ٢١١٠٣ و بحار الأنوار: ١٧/١٣١ ب ١٧ ح ٤ عن الكافي.
- ٣٥ - بصائر الدرجات: ٤٢٥ ب ٤ ح ٨.
- ٣٦ - بصائر الدرجات: ٤٢٩ ب ٦ ح ٢، الكافي: ١/٢١٩ باب عرض الأعمال... ح ٤ عن عبد الله بن أبان الزيات و كان مكيًا عند الرضا عليه السلام...، بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٧ ب ٢٠ ح ٤٧ عن البصائر، وسائل الشيعة: ١٠٨/١٦ ب ١٠١ ح ٢١١٠٦ عن الكافي.
- ٣٧ - بصائر الدرجات: ٤٢٧ ب ٥ ح ٥، وفيه: ح ٦ عن الحسين بن بشار، عن أبي الحسن عليه السلام مثله، بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٦ ب ٢٠ ح ٤٢ عن البصائر.
- ٣٨ - في الأمالي و الزهد.
- ٣٩ - الكافي: ١/٢١٩ باب عرض الأعمال على النبي والأنمة صلوات الله عليهم ح ٣، بصائر الدرجات: ٤٤٥ ح ٨ مثله باختلاف يسير، الأمالي للمفيد: ١٩٦ المجلس ٢٣ ح ٢٩، كتاب الزهد لحسين بن سعيد الأهوازي: ١٦ ب ٢ ح ٣٣ كما في الأمالي باختلاف يسير، مشكاة الأنوار: ٧١ الفصل ٣ كما في الكافي باختلاف، وسائل الشيعة: ١٠٧/١٦ ب ١٠١ ح ٢١١٠٥ عن الكافي، مستدرک الوسائل: ١٢/١٦٢ ب ١٠٠ ح ١٣٧٨٧ - ٧ عن الأمالي.
- ٤٠ - الصراط المستقيم: ٢/١٨٨ فصل ٣ قال: و في كتاب كشف الحيرة.

- ٤١- كتاب سليم بن قيس: ٨٨٥ ح ٥٤.
- ٤٢- كتاب سليم بن قيس: ٩٤٤ ح ٨٠، المناقب: ٨٧/٣ و شواهد التنزيل: ١١٩/١ ح ١٢٩ عن سليم، بحار الأنوار: ٢٢/٤٤١ ب ١٤ و ج ٢٣/٣٣٤ ب ٢٠ عن الشواهد و ج ٣٨٩/٣٥ ب ١٩ عن سليم.
- ٤٣- المناقب: ١٢٩/٤، عنه: ٢٣/٣٥٠ ب ٢٠ ح ٥٩.
- ٤٤- تفسير فرات الكوفي: ٦٢ ح ٦٢- ٢٧، عنه: ٢٣/٣٣٧ ب ٢٠ ح ٧.
- ٤٥- بصائر الدرجات: ٨٢ ب ١٣ ح ٤، عنه: ٢٣/٣٤٢ ب ٢٠ ح ٢٥.
- ٤٦- المناقب: ١٧٩/٤، عنه: ٢٣/٣٥٠ ب ٢٠ ح ٦١.
- ٤٧- تفسير العياشي: ٦٢/١ ح ١١٠.
- ٤٨- بصائر الدرجات: ٦٣ ب ٢ ح ١١، المناقب: ١٧٩/٤ مثله، البحار: ٢٣/٣٥١ ب ٢٠ ح ٦٢ عن المناقب.
- ٤٩- بصائر الدرجات: ٨٢ ب ١٣ ح ٣.
- ٥٠- بصائر الدرجات: ٨٣ ب ١٣ ح ٥، تفسير فرات الكوفي: ٦٢ ح ٦٢- ٢٦ عن محمد بن علي، عنه عليه السلام مثله وفيه: وَ نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ، البحار: ٢٤/١٥٧ ب ٤٦ ح ١٨ عن فرات.
- ٥١- الكافي: ١٩٠/١ باب في أَنَّ الْأُئِمَّةَ شُهَدَاءُ اللَّهِ ح ٢، عنه البحار: ٢٣/٣٣٦ ب ٢٠ ح ٢.
- ٥٢- بصائر الدرجات: ٨٢ ب ١٣ ح ١، وفيه: ٥١٦ ب ١٨ ح ٤٥ بسند آخر عن أبي بصير مثله و ليس فيه: نَحْنُ الشُّهَدَاءُ عَلَى النَّاسِ، تفسير العياشي: ٦٣/١ ح ١١٣- كروايته الثانية، بحار الأنوار: ٢٣/٣٤٣ ب ٢٠ ح ٢٧ عن البصائر بروايته الاولى.
- ٥٣- بصائر الدرجات: ٨٢ ب ١٣ ح ٢، عنه البحار: ٢٣/٣٤٣ ب ٢٠ ح ٢٨.
- ٥٤- بصائر الدرجات: ٤٤٢ ب ١٢ ح ٧، بحار الأنوار: ٢٦/١٣٦ ب ٨ ح ١٣ عن البصائر.
- ٥٥- بصائر الدرجات: ٤٤٣ ب ١٢ ح ٨، بحار الأنوار: ٢٦/١٣٦ ب ٨ ح ١٤ عن البصائر.
- ٥٦- بصائر الدرجات: ٤٤٣ ب ١٢ ح ٩، البحار: ٢٦/١٣٦ ب ٨ ح ١٥ عن البصائر.
- ٥٧- بصائر الدرجات: ٤١٩ ب ١ ح ١، بحار الأنوار: ٢٤/١٣٦ ح ٣ عن البصائر.

٥٨- الأمالي للشيخ الطوسي: ٢٤٥ المجلس ٩ ح ٤٢٧- ١٩، بحار الأنوار: ٦٦/٢٦ ب ٢ ح ٣ عن الأمالي.

٥٩- بصائر الدرجات: ٤٢٥ ب ٨ ح ٣، بحار الأنوار: ١٣٣/٢٦ ب ٨ ح ٢ عن البصائر.

٦٠- في البحار.

٦١- بصائر الدرجات: ٤٣٦ ب ٩ ح ٦، بحار الأنوار: ٤٥/٢٥ ب ٢ ح ٢١ عن البصائر.

٦٢- بصائر الدرجات: ٤٤٢ ب ١٢ ح ٦، بحار الأنوار: ١٣٥/٢٦ ب ٨ ح ١٢ عن البصائر.

٦٣- بصائر الدرجات: ٤٣١ ب ٧ ح ٣، بحار الأنوار: ٣٩/٢٥ ب ٢ ح ٧ عن البصائر.

٦٤- بصائر الدرجات: ٤٣٧ ب ١٠ ح ٢، بحار الأنوار: ١٣٤/٢٦ ب ٨ ح ٧ عن البصائر.

٦٥- فقال الأعرابي: يا مولاي! قد بلغت حاجتي ممّا جئت فيه، فخرج من عنده فاغتسل ورجع إليه فسأله عمّا كان في قلبه، الخرائج والجرائح: ١/٢٤٦ ب ٤، بحار الأنوار: ١٨١/٤٤ ب ٢٥ ح ٤ عن الخرائج، وسائل الشيعة: ٢/٢١٢ ب ١٦ ح ١٩٥٥ عن الخرائج باختصار.

٦٦- الكافي: ٢/٣٢٦ ح ١٤، عنه وسائل الشيعة: ١٦/٣٣ ب ٧١ ح ٢٠٨٩٨ وفيه: سَخَاباً، كشف الغمة: ٢/١٨٩ عن سماعة بن مهران، مجموعة ورام: ٢/٢٠٧ الجزء ٢ سماعة، مناقب آل أبي طالب عليهم السلام: ٤/٢٢٤ عن سماعة باختصار، البحار: ٤٧/١٢٨ ب ٥ ضمن ح ١٧٥ عن المناقب.

٦٧- في المصدر: أبا كَهْمَش.

٦٨- في الدلائل.

٦٩- بصائر الدرجات: ٢٤٢ ب ١١ ح ١، دلائل الإمامة: ١١٥ بسنده مثله، عيون المعجزات: ٧٧- ٧٨ عن البصائر، الثاقب في المناقب: ٤١٤ ح ٣٥٠، الخرائج والجرائح: ٢/٧٢٧ ب ١٥ كما في البصائر باختصار، بحار الأنوار: ٧١/٤٧ ب ٥ ح ٢٨ و مستدرک الوسائل: ١٤/٢٧٢ ب ٨٢ ح ١٦٦٨٨- ١ عن البصائر، وسائل الشيعة: ٢٠/١٩٦ ب ١٠٥ ح ٢٥٤١٣ عن الخرائج.

٧٠- بصائر الدرجات: ٢٤٣ ب ١١ زح، دلائل الإمامة: ١١٦ بسنده عن مهزم مثله باختلاف يسير، إعلام الوری: ٢٧٥ الفصل ٣، المناقب: ٢٢٦/٤، الثاقب: ٤١٣ ح ٣٤٨ مرسلًا، وفيه : يا ابراهيم- بدل - يا مهزم.

٧١- بصائر الدرجات: ٢٤٣ ب ١١ ح، دلائل الإمامة: ١١٦، المناقب: ٢٢١/٤، الخرائج و الجرائح: ٧٢٧/٢ ب ١٥ كلهم مثله باختلاف، البحار: ٧٢/٤٧ ب ٥ ح ٣٢ و ج ٧٦/٧٠ ب ٢ ح ٧٠ عن البصائر، مستدرک الوسائل: ١٥/١٩٠ ب ٧٥ ح ١٧٩٦٩- ١١ عن البصائر باختلاف يسير. ٧٢- في الدلائل.

٧٣- بصائر الدرجات: ٢٦٤- ٣٦٥ ب ١١ ح ٥، دلائل الإمامة: ١٣٠- مرسلًا عن أحمد بن عبدالله مثله باختلاف، المناقب: ٢٢١/٤ باختلاف و اختصار، ثاقب المناقب: ٤١٠-٤١١ ح ٢٤٢، بحار الأنوار: ٧٢/٤٨ ب ٥ ح ٣٣ عن البصائر.

٧٤- بصائر الدرجات: ٢٤٩ ب ١١ ح ١٦، عنه البحار: ٧٥/٤٧ ب ٥ ح ٤٣.

٧٥- دلائل الإمامة: ١٢٣، مناقب آل أبي طالب: ٢٢٦/٤ و في كتاب الدلالات عن أبي بصير باختلاف و اختصار، كشف الغمّة: ٢/١٨٨ عن الدلائل للحميري، مدينة المعاجز: ٣/٢٩٠ عن الدلائل و المناقب، بحار الأنوار: ١٢٩/٤٧ ب ٥ عن المناقب، مستدرک الوسائل: ١/٤٦٢ ب ٩ ح ١١٦٦- ١ عن المدينة عن الدلائل باختلاف، الخرائج والجرائح: ٢/٦٣٤ عن ابی بصير باختصار.

٧٦- مستدرک الوسائل: ١٠/٣٤٥ ب ٥٩ ح ١٢١٤٩- ١.

٧٧- بصائر الدرجات: ٢٤٧ ب ١١ ح ١٠، الخرائج و الجرائح: ٢/٧٢٧ ب ١٥ مثله، بحار الأنوار: ٤٥/٤٨ ب ٤ ح ٣٦ و ج ١٥٣/٦٥ ب ١٩ ح ٩ عن البصائر.

فهرست موضوعات

آغاز.....	7
آیه نخست	
﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ...﴾.....	15
آیه های دوّم و سوّم	
﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾.....	
﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾.....	۳۳
آیه های چهارم و پنجم	
﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ...﴾.....	
﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ...﴾.....	۳۵
ولی الله عين الله است.....	۴۲
اعمال عرشیان و فرشیان بر امام پوشیده نیست.....	۴۴
خاتمه.....	59
مراعات حرم.....	65
فهرست منابع.....	۶۷
یادداشت پایانی.....	72

توکل علی اللہ العزیز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَفْتِقَهُ اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ

وَقَدْ أَهْلَكَ أَهْلًا وَبَنَى بَيْتًا عِزًّا

فصل في بيان